

Bulletin

Foto voorkant: Klooster Sint Aegten

Van de redactie

Rond Pinksteren was het een drukte van belang op de toegangswegen naar St. Agatha. Ruim duizend belangstellenden stroomden toe om met eigen ogen rond te kijken in het nieuwe Erfgoedcentrum. Veel hoofden glunderden, trots op het bereikte resultaat. Gepaste trots, want het erfgoed in St. Agatha getuigt van de activiteiten, keuzes en beweegredenen van kloosterlingen, die een wezenlijke bijdrage leverden aan de samenleving. Heel bijzonder was ook de viering van het vijftienjarig bestaan van de Stichting Religieuzen tegen Vrouwenhandel. U kunt in dit nummer een impressie van deze bijeenkomst lezen van de hand van Ellen Daemen. En eindelijk treft u in dit nummer een interview aan met Lydwien Nieuwenhuis mmz.

Het is verheugend te mogen constateren dat religieuzen kennelijk niet alleen staan in de zorgen die zij zich maken om de zorg. In de rubriek Boeken en brochures wordt u geattendeerd op twee lezenswaardige boeken over Alzheimer. Nu eens geen zielloos verhaal vanuit medische of beleidsmatige optiek, maar een gepassioneerd verhaal van binnenuit. Wie getroffen wordt door deze ziekte gaat geleidelijk behoren tot de zwakste en onaanzienlijkste groepering in onze samenleving. Gelukkig zijn er steeds weer personen die het opnemen voor zieke en vertwijfelde mensen. Zoals pater Eustachius van Lieshout die dezer dagen zalig wordt verklaard.

Van harte wenst de redactie u een zonnige zomertijd toe

Sluitingsdatum kopij voor het volgende nummer **1 oktober 2006**

Besturen	vanaf pagina 2
<i>All shall be well.</i> In gesprek met Lydwien Nieuwenhuis mmz, Bestuurswisselingen	
Vrede & Gerechtigheid	vanaf pagina 7
ING, Nachtwakes, Tamil Nadu na de tsunami Een missie voor ons geld – verslag SEDOS-seminar	
Varia / korte berichten	vanaf pagina 12
Projecten	vanaf pagina 15
SRTV	
Bijeenkomsten	vanaf pagina 16
Wetenschappelijke instituten	vanaf pagina 27
Augustijns Instituut	
Boeken & brochures	vanaf pagina 29
Recent verschenen publicaties	
Onderlinge solidariteit	vanaf pagina 32
Nieuwe ontwikkelingen bij de KOS	
Religieus leven	vanaf pagina 35
Ons huis Hoop op leven	
Agenda	pagina 37

All shall be well
Als of je door een bodem zakt en dan in een nieuwe ruimte komt
In gesprek met Lydwien Nieuwenhuis mmz

Acht jaar geleden kwam Lydwien Nieuwenhuis mmz vanuit Rotterdam naar Tilburg, waar zij zich samen met een aantal medezusters inschreef voor een woning in of bij het complex van Johannes Zwijzen. In afwachting van de voltooiing van dat complex woont ze op steenworp afstand van de KUB te Tilburg in een appartement. Ze is voorzitter van de belangenvereniging van bewoners en spreekt daarom met enige zelfspot over zichzelf als 'baas van de bingoclub'.

Lydwien Nieuwenhuis (Hillegersberg, 1933) werd geboren als oudste dochter in een gezin van vier kinderen: na haar kwam broer Wilibrord en twee zussen, Agnes en Bernadette. Haar kinderjaren zijn getekend door de Tweede Wereldoorlog. Ze maakte de aanval op Rotterdam mee in mei 1940 en later de bombardementen op de havens. Tekenend is een uitspraak van haarzelf als vroegwils meisje: *Ik heb de lastigste leeftijd van allemaal: te klein om te begrijpen wat het is en te groot om niet te begrijpen dat het verschrikkelijk is.* Ondanks de oorlogsjaren heeft ze veel goede herinneringen aan haar kindertijd. Haar moeder was vrolijk en vindingrijk, haar vader poëtisch en nuchter. Lydwien: *Mijn moeder was een fabrikantendochter en mijn vader journalist bij De Maasbode voor Kunst en Letteren. Moeder huldigde het principe dat het leven sober moest zijn, maar rijk aan feesten. Van alle familiegebeurtenissen, kerkelijke en nationale feestdagen werd iets bijzonders gemaakt door versieringen, teksten en trakaties.*

De moeder van Lydwien kon goed koken, maar ze was zeker geen doorsnee-huisvrouw. Ze was vaak op pad voor vrijwilligerswerk of voor de Katholieke Vrouwenbond. Vader en moeder verstonden de kunst om elkaar de ruimte te laten om ieder een eigen leven te leiden. Het kwam regelmatig voor dat ze afzonderlijk op vakantie gingen en wanneer ze Lydwien bezochten in het moederhuis kwamen haar ouders van verschillende kanten. Lydwien, die het autonome optreden van haar ouders altijd als heel normaal had ervaren,

ontdekte later hoe bijzonder het eigenlijk was. Vrij om te mogen doen wat je zelf belangrijk vindt en je niets aantrekken van het oordeel van anderen: dát leefden vader en moeder Nieuwenhuis hun kinderen voor.

Kritisch katholiek

Vader was een echte verhalenverteller, die zijn kinderen ook gedichten van Gezelle, Nijhoff, en Prins voorlas. Lydwien mocht al vroeg mee naar toneeluitvoeringen, onder andere naar scripts die haar vader geschreven had over Charles de Foucauld en Alfons Ariens. Geen wonder dat er thuis ook toneel werd gespeeld, bijvoorbeeld bij gelegenheid van de verjaardagen van de ouders.

Lydwien's vader was door verschillende schrijvers op het spoor gezet van de Benedictijnen. Hij werd oblaat en raakte bekend met de nieuwe liturgische beleving gestoeld op eucharistie en getijdenviering. Hij kerkte in Delfshaven bij pastoor Van de Beukering, die toen al – in de twintiger jaren - met zijn gezicht naar de parochianen en in het Nederlands eucharistie vierde. Lydwien: *We werden echt katholiek, maar ook kritisch opgevoed. Je moest wel luisteren naar de zuster op school of de pastoor, maar je mocht hen ook becomingariëren. In ons gezin werden heel uitgesproken meningen verkondigd en soms hadden we ook stevige aanvaringen onderling. De kinderen Nieuwenhuis gingen wel eens een weekend mee naar de Benedictijnen en zo raakten allen vertrouwd met het getijdengebied. In de Advent en in de Vasten werd er na de*

maaltijden plechtstatig voorgelezen uit Jesaja en Jeremia. Lydwien: *Als vader dat dreigde te vergeten sloeg vierjarige Agnes met de lepel op tafel. 'Vader: Mias lezen!'*

Alstublieft niet naar het klooster

Mocht het schijnen dat je met zo'n achtergrond vanzelf een religieuze roeping zult krijgen, dan zal Lydwien dat ten stelligste ontkennen. Onder de zusters, die zij kende van school waren echte persoonlijkheden, maar hun leven stond Lydwien absoluut niet aan. Lydwien: *Die habijten alleen al en dan al die beperkingen van nergens heen kunnen en dicht op elkaar wonen in zo'n ongezellig en onpersoonlijk klooster. Niet eens een eigen kamer. Nee, mijn keus zou het niet zijn.* In het laatste jaar van de middelbare school kwam ze in aanraking met de Vrouwen van Nazareth, een lekenbeweging, ook bekend als De Graal. Zij hielden 'studiekampen' in Ubbergen en op de Tiltenberg en wisten de scholieres te inspireren en te enthousiasmeren.

Na afronding van haar middelbare school vond Lydwien dat haar moeder een sabbatsjaar had verdiend, dus bood ze aan om het huishouden over te nemen. Haar moeder ging hier op in en Lydwien schafte twee grote witte schorten aan om haar nieuwe status te onderstrepen. Ze genoot van haar nieuwe verantwoordelijkheden en dacht ondertussen goed na over haar toekomst. Via familieleden had ze al eerder gehoord van de Medische Missiezusters en geleidelijk werd het Lydwien duidelijk dat zij zich bij hen wilde aansluiten. Ze was 20 toen ze in 1954 naar het klooster ging en erg jong in vergelijking met veel medezusters, die voor ze intraden al hadden gewerkt als verpleegkundige, vroedvrouw of arts. Bij de Medische Missiezusters vond ze een nuchtere spiritualiteit, gevoed door liturgie en Schrift terug. Ze hield erg veel van Gregoriaans en dat werd volop gezongen. Er waren goed verzorgde vieringen, veel vrolijkheid, een groot aantal jonge zusters. Belangrijk was ook de internationaliteit, waardoor het nooit benauwend was. Lydwien: *We gingen niet om te bekeren, maar om iedereen de best mogelijke gezondheidszorg te geven. De start lag in Brits-Indië, waar moslimvrouwen geen mannelijke artsen*

mochten zien. Naar schatting tweederde deel van mijn medezusters is gekomen voor het medische missiewerk. In de jaren veertig en vijftig kon je bijna nog niet als vrouw alleen naar missielanden. Een derde deel kwam primair voor de religieuze inzet. Ik hoor bij die laatste categorie, voor mij stond het religieuze voorop.

Lydwien herinnert zich hoe haar noviciaatstijd werd gekenmerkt door een uiterst sobere levenswijze. Zo kwam er slechts eenmaal per week vlees op tafel. De stichteres maakte in de visitatieboeken steevast een aantekening van het gebrek aan voedsel. Enkele zusters werkten in Nederland en ontvingen een klein salaris in ziekenhuizen. De zusters waren aangewezen op de inzameling van giften (de bekende Vriendenkringen), ook in natura. Voorts kregen zij voedseloverschotten van de bakker en de groenteboer. De villa in Imstenrade was voor de geprofeste zusters. Lydwien: *We slapen ongeveer vijf minuten daar vandaan bij een boer in een watertoren. 's Winters was het daar bere-koud, maar het was heel avontuurlijk en daardoor aantrekkelijk. Bovendien werden alle ontberingen religieus geduid.*

Groei en ontplooiing

De docenten in het noviciaat waren paters uit de buurt die ook les gaven op hun eigen grootseminaries. Zij en de celebranten die voor gingen bij de Medische Missiezusters waren uiterst redelijk; zij hielden rekening met het werk en propageerden geen eenzijdige spiritualiteit. Toch waren er ook bij de Medische Missiezusters iets te veel voorgeschreven gebeden. Lydwien: *Nu – zoveel decennia later - is onze spiritualiteit heel divers geworden. De verschillende culturen hebben een eigen inbreng en het heel uiteenlopende werk drukt een stempel op onze persoonlijke religieuze beleving. We hebben ons al heel vroeg aangesloten bij de parochiekerk ter plaatse. Persoonlijk heb ik de omslag betreurd waarbij alle gelovigen actief moesten bijdragen aan bijna iedere viering. De vele gemeenschappelijke onderdelen en het passieve bidden waren voor mij de ideale bedding voor contemplatie. We hebben als Medische Missiezusters veel ruimte geschapen voor een persoonlijke bele*

ving van de Godsrelatie, spiritualiteit. Veel medezusters laten zich inspireren door de mensen met wie ze werken en met wie ze samen vieren. Voor Lydwien's ontwikkeling zijn achtereenvolgens de Dominicusparochie in Amsterdam (Spuistraat), Het Steiger in Rotterdam en de studentenparochies van Utrecht, Rotterdam en Tilburg van groot belang. Lydwien: Vaak ervaar ik dat ik daar in gebed en zang veel terugvind aan bezieling en elan zoals wij die in onze jonge jaren bij de Medische Missiezusters vonden en gestalte gaven. De bisschoppen dreigen om de subsidiekraan van het studentenpastoraat dicht te draaien, omdat de vieringen te oecumenisch zouden zijn. Jammer dat bij de hiërarchie het vertrouwen ontbreekt dat er hier iets goeds gaande is.

Haar sociologie studie in Utrecht was de derde opdracht, waaraan ze in 1966 begon. Eerder werd haar psychologie studie afgebroken, omdat de toenmalige overste een psycholoog in eigen gelederen niet zag zitten. Toen zou Lydwien met enkele anderen in Rome les krijgen van de stichteres Anna Dengel, maar ook dat pakte anders uit en Lydwien werd met een aantal medezusters naar Regina Mundi gestuurd voor een theologie-studie. Het onderwijs in vier talen was redelijk goed en de docenten waren heel divers. Lydwien: *We zaten in de jaren 1960-1963 in een zusterspension achter het Vaticaan en daar leefden we veel vrijer dan we in Nederland gewend waren. Ik heb er veel zusters van andere congregaties leren kennen. We stonden allemaal op het punt de eeuwige professie af te leggen en hadden heel veel plezier samen. We voelden ons gewaardeerd om wie we waren. De internationale gemeenschap heeft me uiteindelijk het meest geboeid. Mijn ouders kwamen elk jaar veertien dagen op bezoek en mochten in het zelfde pension logeren. Ook dat was heel plezierig.*

Na afronding van deze theologie-opleiding werd Lydwien secretaris van de provinciaal overste en gaf ze les aan de novicen. Toen deze overste zich beklagde dat die SNVR¹

¹ Stichting Samenwerking Nederlandse Vrouwelijke Religieuzen

zulke moeilijke studiedagen hield met ingewikkelde begrippen uit de menswetenschappen zag Lydwien haar kans. De provinciaal overste was er van te overtuigen dat Lydwien opnieuw moest gaan studeren opdat zij een en ander beter zou kunnen gaan begrijpen. Binnen twee maanden zat Lydwien in Utrecht om sociologie te studeren. En toen ze daar zes jaar later mee klaar was bleek in veel congregaties de tijd rijp te zijn voor toepassing van inzichten uit de menswetenschappen.

Lydwien heeft veel plezier gehad van haar sociologie-studie. De kloosterlijke werkelijkheid werd meestal heel eenzijdig religieus geduid, terwijl zij juist heel graag een sociologische vertaalslag maakte teneinde de te zware nadruk op het religieuze aspect van het gemeenschapsleven te verlichten. De stem van de overste is niet de stem van God. Je kunt statuten en constituties zien als spelregels om het leven met elkaar mogelijk te maken. Freud, Marx en Nietzsche worden wel *meesters van de verdachtmaking* genoemd en wanneer je hun gedachtengoed bestudeert heeft dat consequenties voor je geloof. Lydwien: *Het kleedt je geloof nogal uit, terwijl het je anderzijds helpt in je persoonlijke en religieuze groei. Geloofsvoorstellingen zijn voor driekwart projectie. Als je dat kunt accepteren dan is er niets aan de hand. NOU EN? kun je denken en dan is het alsof je door een bodem zakt, waardoor je in een nieuwe ruimte belandt, die wel de tweede naïviteit of tweede onschuld genoemd wordt.*

Besturen

Lydwien: *de menswetenschappen hebben ons geholpen en gestimuleerd tot meer realiteitszin. In een latere fase heeft het werken met enneagrammen ertoe geleid dat besturen meer grip kregen op het dagelijks reilen en zeilen doordat zij leerden rekening te houden met verschillende persoonlijkheidstypen. Besturen hebben momenteel meer de rol van facilitator dan van opdrachtgever. Het is hun taak om de persoonlijke roeping van zusters te begeleiden, zodat zij kunnen uitgroeien en hun persoonlijke talenten ontvouwen. Vragen over wat mag wel en wat mag niet behoren eigenlijk tot het verleden. Die grote aantallen religieuzen*

*uit het verleden garandeerden een indrukwekkende slagkracht, maar de keerzijde daarvan was de teloorgang van persoonlijke roeping en talenten. Volgens Lydwien zijn religieuzen te lang eendimensionaal gevormd, waardoor zij kunst pas waarderen wanneer deze in een kerkgebouw hangt of klinkt. Religieus leven omvat zo veel meer dan het traditionele religieuze leven. Lydwien: *Het is beter en realistischer om meerdere dimensies aan het licht te laten komen. Daarom verheugt het me wanneer ik bijvoorbeeld in Speling lees dat Aids-pastor Ricus Dullaert ook werkzaam is als antiquair. Je bent fulltime gelovige, ook als je een deel van je tijd andere activiteiten ontplooit.**

Lydwien vindt dat actieve religieuze congregaties in Nederland niet meer moeten hopen op uitbreiding van de eigen geleerden. Lydwien: *Ik zeg het niet omdat ik er niet van overtuigd ben dat onze bezieling niet de moeite waard zou zijn om door te geven en ook niet omdat ik denk dat jonge mensen niet soortgelijke idealen hebben als wij, maar om maatschappelijke en culturele redenen. Om te beginnen is er het leeftijdsverschil. 'De nieuwe tijd is niet in mensen bij ons binnengekomen' zei zr Louise van Laarhoven daar eens heel treffend over.*

Dit maakt het moeilijk – zo niet onmogelijk – voor die enkeling om op haar eigen wijze roeping gestalte te geven. En dan hebben de bestaande instituten niet veel anders te bieden dan het inlijven van deze jongeren in hun nog altijd sterk door Rome bepaalde, achterhaalde structuren. Dat is geen kansrijk perspectief.

Inspiratie

Vraag je Lydwien naar haar inspiratiebronnen dan kan ze zich moeilijk beperken. Zij kreeg met de papepel een voorliefde voor Benedictus toegediend. Diens Regel spreekt haar aan, omdat deze zo mild is. Men moet niet te veel eisen, de zwakkeren niet ontmoedigen en de sterken juist stimuleren om iets méér te doen. Lydwien weet zich voorts geïnspireerd door Thomas Merton, die voor haar de Europese en

de Amerikaanse traditie vertegenwoordigt, door de geschriften en liederen van Huub Oosterhuis, die een nieuwe taal schiep voor onze religiositeit. Maar ook 'gewone' mensen die op haar pad komen, zoals bijvoorbeeld zr Antoinette van Pinxteren, kunnen haar begeistere. En ze wordt geraakt door de verhalen van haar medezusters in Azië. Lydwien: *die vrouwen hebben soms vanuit haar religieuze bewogenheid een enorme omslag gemaakt door in arme vissersdorpen te gaan werken. Dat ontroert me en het vervult me van trots op mijn medezusters.*

De veertiende-eeuwse kluizenares en mystica Julian of Norwich behoort ook tot Lydwien's favorieten. Julian of Norwich leefde in een tijd van massale sterfte en verwoestingen. De extreem wrede, honderdjarige oorlog was uitgebroken, de Zwarte Dood eiste duizenden slachtoffers, in Norwich werd een boerenopstand hardhandig neergeslagen en hun leider werd geëxecuteerd vlakbij de plaats waar zij verbleef. Tijdens intense concentratie op een crucifix kreeg ze visioenen van de liefde van God, 'Revelations of Divine Love'. Wat eeuwen later nog altijd doorklinkt in de geschriften van deze mystica is haar diep doorleefde Godsvertrouwen dat *all shall be well*. Alles zal goed zijn.

In diezelfde lijn ervaart Lydwien ook Markus 4, 26-30

[26] En hij zei: 'Het is met het koninkrijk van God als met een mens die zaad uitstrooit op de aarde: [27] hij slaapt en staat weer op, dag in dag uit, terwijl het zaad ontkiemt en opschiet, ook al weet hij niet hoe. [28] De aarde brengt uit zichzelf vrucht voort, eerst de halm, dan de aar, en dan het rijpe graan in de aar. [29] Maar zo gauw het graan het toelaat, slaat hij er de sikkel in, omdat het tijd is voor de oogst.'

Lydwien: *die gratuïteit vind ik zo weldadig. Het is een relativering van het harde werken. Het voltrekt zich constant zonder dat je er veel voor hoeft te doen. Het overkomt je. Laat het maar toe.*

WvdV

Bestuurswisselingen

Zusters van het H. Hart

Het algemeen kapittel van de Zusters van het Heilig Hart te Rosmalen heeft de volgende zusters gekozen voor de komende vier jaar:

Zr. M. Adriana Komen, algemeen overste

Zr. Ignatia Groen, plaatsvervangend algemeen overste

Zr. Consolatrix van Hoof, lid, en algemeen econome

Orde der Augustijnen

Tijdens het kapittel dat van 14 tot en met 18 mei werd gehouden, is voor de periode 2006-2010 een nieuw bestuur gekozen:

Paul Clement, prior provinciaal

Louis Mulder, lid

Gerard van Hoof, lid

Joop Smit, lid

Martijn Schrama, lid

Nico Beumer, lid

Edward Clarenbeek, lid en econoom

Paters Maristen

Als opvolger van pater Ad Blommerde is pater Ton Verbraeken gekozen tot nieuwe provinciaal overste. Overige bestuursleden:

Jan ter Braak, lid

Joop Reurs, lid

Peter Westerman, lid

Broeders van Liefde

Het Algemeen Kapittel van de Broeders van Liefde, bijeen in Rome van 15 mei t/m 7 juni 2006, heeft een nieuw Algemeen Bestuur gekozen.

Algemeen Overste: Br. René Stockman

Vicaris-Generaal: Br. Adrian Hartotanojo (Indonesië)

1ste assistent: Br. Jean Mbeshi (Congo)

2de assistent: Br. Joel Ponsaran (Filippijnen)

3de assistent: Br. Aimé Peirsman (België).

Zusters Franciscanessen SFIC

Op 30 mei heeft het Provinciaal Kapittel van de zusters een nieuw bestuur gekozen.

Zuster Jacobia van Ham, Provinciale Overste

Zuster Benitia van Hoek, 1e raadslid en plv. Provinciaal Overste

Zuster Materna Versteegen, 2e raadslid

Zuster Huberta van Well 3^e raadslid

Congregatie der Missie (Lazaristen)

De confraters van de Lazaristen hebben een nieuw bestuur gekozen.

Harre Jaspers, provinciaal

Leo Mouës, raadslid

Giel Peeters, raadslid

Tjeu van Knippenberg, raadslid

Vic Groetelaars, raadslid

Vrede & Gerechtigheid

Duurzaam beleggen bij de ING?

De Commissie Vredesvraagstukken heeft de directie van de ING-bank begin vorige maand een brief geschreven om te protesteren tegen de dreigende betrokkenheid van deze bank bij de levering door de Nederlandse Staat van vier oorlogsschepen aan Indonesië. De kernpassages uit de brief volgen hier:

Wij raakten (-) gealarmeerd, toen we in april 2006 vernamen, dat de ING betrokken is bij de levering door de Nederlandse Staat van vier oorlogsschepen aan Indonesië. Voor de order is 1 miljard Euro uitgetrokken. ING en Rabobank financieren de schepen voor Indonesië met een kredietgarantie van de Nederlandse Overheid.

Daarmee wordt de schuldenlast van Indonesië nog een miljard hoger. Indonesië wordt hierdoor nog armer, terwijl 50% van de bevolking al onder de armoedegrens leeft. Onderwijs en gezondheidszorg zullen er weer op achteruitgaan.

Wie zich schuldig maakt aan wapenhandel, in casu de levering van oorlogsschepen, toont geen respect voor de waarde en de waardigheid van ieder mensenleven. Dit verwijt treft in dit geval ook de Nederlandse Staat. Wij kunnen een dergelijke houding niet billijken en niet in overeenstemming brengen met ons geweten.

Wij verzoeken U dan ook nadrukkelijk om niet tot deze financiering over te gaan en daarmee het vertrouwen in ING als duurzame beleggingsbank te herstellen.

De Commissie Vredesvraagstukken heeft tot dusverre geen reactie van de ING mogen ontvangen.

De volledige tekst van de brief staat op de KNR-site onder Commissie Vredesvraagstukken

Nachtwakes ter herdenking van de Schipholbrand

De Basisbeweging Nederland vraagt om medewerking bij het houden van nachtwakes om de Schipholbrand te herdenken in de nacht van 27 naar 28 oktober a.s.

De Basisbeweging Nederland vindt het van belang om zo veel mogelijk inwoners van Nederland in de gelegenheid te stellen om zich in de rampnacht samen met anderen te bezinnen op enkele problematische kanten van onze samenleving.

Rondom mensen die van overheidswege worden opgesloten dienen veiligheidsvoorschriften zorgvuldig te worden gehanteerd. Dat is een minimum-eis. Maar voor veel Nederlanders staat de Schipholbrand inmiddels symbool voor de ontzegging van mensenrechten aan personen die als vluchteling naar Nederland kwamen. De wijze waarop uit te zetten "uitgeprocedeerde" overlevenden werden behandeld in de nasleep van de brand, is tekenend voor het harde beleid van de Nederlandse regering om toekomstige vluchtelingen te ontmoedigen naar ons land te komen. Dit beleid staat haaks op de christelijke en humanistische normen en waarden, waarop de staat zich beroept. Hope

lijk kan de nacht van 27 op 28 oktober een nacht worden om de machteloosheid te transformeren tot creatief verzet.

Yosé Höhne-Sparborth, voorzitter **Basisbeweging Nederland**, p/a Lange Nieuwstraat 116, 3512 PP Utrecht. Kijk regelmatig op **www. Basisbeweging.nl**

Tamil Nadu na de Tsunami²

De tsunami die op Tweede Kerstdag 2004 zoveel mensen in Azië en de Oost-Afrikaanse kuststreek trof had ook ingrijpende gevolgen voor de Broeders de la Salle in Tamil Nadu.

Brother Ignace Sebastian fsc was in april in Nederland voor een kort bezoek. We spraken hem op het Bureau van de KNR, waar hij vertelde over zijn werk.

Bij de hulpverlening na de tsunami-ramp viel het br Sebastian op dat er zoveel grootschalige organisaties opereerden zonder enige kennis van de lokale situatie. Bovendien ontbrak de coördinatie in de hulpverlening. Men koos voor snelle projecten waar veel geld in omging. Zo kregen bijvoorbeeld heel veel kustbewoners een bootje. Het werden er gewoon te veel, want niet iedereen kan hier rechtstreeks van de visvangst leven. Er is wel een hele groep mensen indirect afhankelijk van de visserij. De timmerlieden bijvoorbeeld, die de boten repareren, mensen die schelpen rapen en vrouwen die de vis verkopen. De regering wilde verder landinwaarts nieuwe huizen bouwen, maar de mensen leven van de visserij en zijn dus gedwongen heen en weer te reizen van en naar de kust.

Brother Sebastian heeft samen met zijn medebroeders in een groot aantal dorpen in Tamil Nadu, in de zuid-oostelijke punt van India, een ontwikkelings-programma opgezet . Dit pro

gramma beoogt mensen te ondersteunen door hen in staat te stellen op den duur voor zichzelf te zorgen.

Br Sebastian: *Na het schoonmaken van de plek, het bergen van de dode lichamen, de distributie van voedsel en kleding had het bieden van psychische ondersteuning de hoogste prioriteit. Er waren in ons gebied circa 500 wezen, die we proberen bij andere families onder te brengen. Sommige mensen kregen zoveel voedsel uitgereikt, dat ze niet gemotiveerd waren om te werken en slechte gewoonten ontwikkelden (zoals drankmisbruik). Vrouwen die hun kinderen verloren bij de ramp, moeten soms naast het verwerken van hun verdriet ook nog een oplossing zien te vinden voor het gegeven dat ze hun bron van inkomsten kwijt zijn geraakt.*

Brother Sebastian is werkzaam voor de St. Joseph's Development Trust, een organisatie voor empowerment van de gemarginaliseerden, die het belangrijk vindt dat de maatschappij hiervoor de verantwoordelijkheid neemt. Echte empowerment omvat alle facetten van het leven en zal dus van invloed zijn op sociaal, fysiek, psychologisch, economisch, spiritueel, moreel, emotioneel, legaal, politiek en cultureel terreinen. Voor het St. Joseph's Development Trust is micro krediet een van de krachtigste middelen om empowerment van individuen en groepen te bereiken.

Br Sebastian: *We concentreren ons op vrouwen-groepen, die we trainen en motiveren. Er zijn plannen voor een centrum voor dagopvang en we leren hen om tassen te maken en om met computers om te gaan. Die vrouwen-projecten moeten selfsupporting worden. Diversificatie is in deze fase heel belangrijk. Mensen moeten vaardigheden aanleren, zodat*

² Van diverse andere religieuze instituten ontvingen we eveneens berichten over de hulpverlening na de tsunami. Bijvoorbeeld van de Medische Missiezusters (in hun blad en op de site www.vriendenmmz.antenna.nl) en van de Zusters van Liefde (onder andere in het nieuwe blad Compassion).

er alternatieve werkgelegenheid ontwikkeld kan worden.

De micro krediet interventie begint op lokaal niveau. Tien tot vijftien vrouwen (bij speciale groepen zoals gehandicapten, HIV-geïnfec-teerden, psychisch zieken, weduwes etc. is een minimum van vijf voldoende) komen samen om zichzelf te organiseren als zelfhulpgroepen. Verscheidene van deze zelfhulpgroepen (ongeveer 200) vormen een federatie die bestuurd wordt op basis van democratische principes. Micro krediet is een van de programma's die ze hierbij betrekken in aanvulling op sociale, politieke en andere interventies. De regering heeft ons inmiddels erkend als NGO en samen met andere NGO's werken we aan een huisvestingsprogramma.

Gezien de gemengde samenstelling van de groepen waarmee gewerkt wordt is het van belang om te zoeken naar gedeelde normen en waarden waar zowel moslims, als hindoes en christenen achter kunnen staan.

Br Sebastian waarschuwt voor enkele valkuilen:

- Kijk uit wie er profiteert van micro krediet. Dit programma kan gemakkelijk uitgebuit worden door de machtigen.
- Zorg ervoor dat micro krediet er niet toe leidt dat de marginale groepen zich enkel druk maken om economische aspecten en de andere terreinen van empowerment vergeten.
- Zorg ervoor dat het programma zich zodanig ontwikkelt dat het aansluit bij de behoeften van de marginalen. Planning van onderop is het sleutelwoord.
- Zorg ervoor dat micro-krediet geen afhankelijkheidssyndroom veroorzaakt in gemarginaliseerde groepen. Dat maakt gemarginaliseerde groepen kwetsbaarder. Die afhankelijkheid kan eenvoudig worden vastgesteld wanneer individuen te vaak komen voor meer micro krediet

- Voorkom dat politici, lokale zakenlieden of andere belanghebbenden dit programma uitbuiten voor hun eigen profijt.

Het St. Joseph's Development Trust ontvangt hulp van de Rabobank, van Duitse en Franse Caritas-organisaties en van het Liliane Fonds. Vandaar dat br Sebastian te vinden is op de site van laatstgenoemde organisatie. Over hem is daar het volgende te lezen:

Br Sebastian is één van de mediators van het Lilianefonds.

Brother Sebastian is lid van de congregatie "Broeders van La Salle", die zich vooral heeft gespecialiseerd in onderwijs. Hij is opgeleid als maatschappelijk werker en werd in 1990 belast met de leiding van "Boys' Town", een weeshuis voor jongens in de zuidelijke staat Tamil Nadu.

Brother Sebastian werd in 1992 mediator voor het Liliane Fonds, nadat hij op zoek was gegaan naar revalidatiemogelijkheden voor verschillende kinderen met een handicap die hij tijdens zijn reizen in de provincie ontdekte. Zodra bekend werd dat hij zich om kinderen en jongeren met een handicap bekommert stroomden de aanvragen om hulp toe. Totnogtoe ontvingen 224 kinderen en jongeren via Brother Sebastian steun van het Liliane Fonds voor hun revalidatie.

Hij besteedt bijzondere aandacht aan het opzetten van kleine projecten die een inkomen genereren. Agrarische projecten kennen een groot succes in de kleine dorpen. Jongeren met een lichamelijke of lichte verstandelijke handicap zagen hun levenskwaliteit vaak behoorlijk verbeteren nadat ze hulp ontvingen voor het opzetten van een kleine veestapel (geiten) of de aankoop van een koe.

Brother Sebastian is ook zeer alert op het geven van gelijke onderwijskansen aan meisjes, wat op het Indische platteland niet altijd even evident is.

Meer informatie via Br A.J. van Bentem (provinciaal Broeders vd Chr. Scholen te Voorhout)
<http://www.lasalle.org/> en <http://www.lilianefonds.org/nederlands/index.php>

Een missie voor ons geld

Van 16 tot en met 20 mei werd in Ariccia (Italië) het jaarlijkse SEDOS-seminar gehouden. Vanuit het CMBR waren Theo Vergeer o.f.m. en Tom Boesten hierbij aanwezig. Samen met honderd anderen spraken zij vier dagen lang over de dynamiek die speelt rondom geldzaken in relatie tot missie. De deelnemers waren veelal leden van generale besturen. Het gezelschap was zo internationaal als je je maar kunt voorstellen: alle continenten waren vertegenwoordigd. Naast plenaire zittingen waren er gesprekken in groepen, ingedeeld naar taal. De dagen waren bijzonder inspirerend en verliepen in uitstekende sfeer.

SEDOS is een forum van instituten van gewijd leven die zich verbinden om hun begrip van wereldwijde missie te verdiepen. Het ondersteunt onderzoek en publiceert informatie via zijn bulletin, een website (www.sedos.org), conferenties, werkgroepen en een jaarlijks seminar. Momenteel zijn 103 religieuze instituten lid, nieuwe leden zijn welkom. Het bulletin en de website bieden veel interessant studiemateriaal. Het seminar kan over allerlei onderwerpen gaan die met missie te maken hebben. Dit keer dus: missie en geld.

Gevoelig onderwerp

Geld is altijd een gevoelig onderwerp. Als religieuzen willen we er niet te veel belang aan hechten en er ons ook niet te veel mee bezig houden. Toch is het zo dat er allerlei dynamieken aan het werk zijn rondom geld. Je kunt er goede dingen mee tot stand brengen. Je kunt een chronisch gebrek aan geld hebben, zoals de meeste provincies in de zuidelijke continenten. Geld beïnvloedt ook relaties: binnen een religieus instituut en ook tussen de religieuze instituten en hun maatschappelijke en kerkelijke omgeving. Over al dit soort dingen ging het seminar. De nadruk lag op kwesties die spelen binnen religieuze instituten, vooral tussen provincies in het Noorden en die in het Zuiden. Maar veel van wat er gezegd werd, is ook uit te breiden naar zaken die spelen tussen religieuze instituten en hun omgeving.

Vier deskundigen gaven de voorzet voor de groepsgesprekken. Een minpunt was dat deze vier allemaal Europese mannen waren. Een constante in de inleidingen was dat ze steeds zochten naar een gelovige, liefst bijbelse onderbouwing van manieren van met geld

omgaan. Zelfs de inleiding die over historische en sociale analyse moest gaan greep al heel snel terug op ideeën uit de spiritualiteit. De navolging van Christus, of van bijvoorbeeld Franciscus van Assisi, is en blijft een streven. Het is te begrijpen dat je daar, als het om geld gaat, een hele kluit aan hebt.

Geld is een kwestie van spiritualiteit

De opening van het seminar werd verzorgd door John Fuellenbach s.v.d. Deze stelde klip en klaar dat geld een kwestie van spiritualiteit is. We moeten steeds terugkeren naar Jezus' optreden. Jezus heeft de relaties van mensen met God, met zichzelf en met elkaar fundamenteel veranderd. Liefde staat hierin centraal. Deze liefde doorbreekt grenzen van familie, clan, nationaliteit. Het navolgen van die grensdoorbrekende liefde is niet gemakkelijk, maar wel een noodzaak. De ultieme principes voor christelijk handelen zijn barmhartigheid en gerechtigheid. Het gaat om het scheppen van levengevende relaties. Centraal staat bij Jezus de geest van de armoede. Geld geeft zekerheid. Hoe ouder men wordt, des te meer zekerheid heeft men nodig. In ons geldgebruik is er te veel aandacht voor gebouwen en te weinig voor mensen. De basishouding van religieuzen moet teruggaan op Jezus' stellingname: alles in het leven is je gegeven, niets is van jezelf. Daar zit zekerheid in. God houdt van ons, we hoeven ons geen zorgen te maken.

Hebben wij een missie voor ons geld?

Het meest bepalend voor het seminar was de lezing van Helmut Rakowsky o.f.m.cap. Rakowsky is secretaris en animator voor missie van de orde. We stellen meestal: hoe komen we aan geld voor onze missie? Maar

wat gebeurt er als we deze stelling omdraaien: hebben we een missie voor ons geld?

Ons ideaal moet zijn te komen tot verlorene relaties, in een wereld waarin de relaties meestal asymmetrisch zijn. In de religieuze instituten zijn de verhoudingen in de afgelopen dertig jaar fundamenteel veranderd: geen gezagsverhoudingen meer van Europese moederprovincies met zuidelijke dochters meer. Tegelijkertijd is de noodzaak van internationale solidariteit en steun groter dan ooit. Een belangrijk inzicht is dat afhankelijkheid niet altijd tot kommer en kwel leidt, maar soms ook tot goede harmonie. De zekerheid van onze instituten ligt niet in de weinige rijken, maar in de vele armen.

Het begin van het optreden van Franciscus is de ontmoeting met een *Aussätziger* (= leproos / uitgestotene). Dit gebeuren is te plaatsen in de begintijd van de echte monetaire economie en van het kapitalisme. Geld veranderde de menselijke relaties. Het armoede-ideaal van Franciscus was geen vroom praatje gericht op individuele mensen, maar een politieke stellingname. Nu wordt dit ideaal veel individualistischer en geestelijker opgevat. Toch spelen harde economische factoren nog steeds een bepalende rol. De Afrikanen in de orde hoeven voor de armoede niet bij ons te komen. De missie om te komen tot verlorene relaties verwezenlijken we niet door geld te negeren, maar juist in het omgaan met geld. Hoe kom je tot participatie, gelijkheid, transparantie, solidariteit en soberheid in collectieve zin? Daarom stelde Rakowsky: we hebben geen geld nodig voor onze missie, maar een missie voor ons geld.

Onze eigen houding en gezindheid

De laatste twee sprekers waren Alessandro Guarda en Fernando Dominguez, beide Combonimissionarissen. Zij gingen in op respectievelijk bijbelse noties over armoede en op de betekenis van armoede in het leven van religieuzen. Hun inleidingen hadden het karakter

van een soort gewetensonderzoek: maken we de navolging van Jezus en de gelofte van armoede wel waar? Guarda liet zien hoe Lucas Jezus schildert als een leraar die de mensen een goede gezindheid voorhoudt. Dat verstond hij als een oproep om los te komen van manieren van werken die we gewoon zijn. Veel geld doneren betekent dat je het risico loopt de ontvanger te vernederen en in kleinheid gevangen te houden. Armoede en soberheid zijn er juist op gericht dit soort relaties tegen te gaan.

Dominguez stelde dat er veel retoriek is over radicaliteit en dienst aan de armoede, maar dat daarvan weinig terecht komt. Het is niet aan leken uit te leggen dat wij in armoede leven. Wat er op het spel staat, is niet het geld. Het is een crisis van de mystiek van de armoede. Dat maakt soms ook dat we belangrijke ontwikkelingen niet goed zien, zoals de kracht van de lokale kerken in het Zuiden. Wij gaan hen niet bevrijden, wij gaan hen steunen bij hún strijd tegen de armoede. Het werk moet gebeuren onder de regie van de mensen ter plaatse, met hun prioriteiten, en zelfs met hun geld.

Relatie met de lokale kerk

Met dit laatste punt werd iets aangeraakt dat in de laatste zitting van het seminar een belangrijke rol speelde, en die ook voor AMA betekenis heeft. Hoe verhouden de activiteiten van religieuze instituten zich tot de lokale kerk? Indien er veel geld beschikbaar is, is het voor een religieus instituut niet moeilijk om in een bisdom behoorlijk veel te doen dat desnoods dwars tegen de lokale bisschop ingaat. Willen we dat wel? De deelnemers riepen om het hardst dat ze geen parallelle kerkstructuren wilden inrichten. Het kan nooit de bedoeling zijn dat je een bisschop links en rechts passeert. Toch zijn er soms grote verschillen in visie. Hoe je daarmee om moet gaan, bleef een onbeantwoorde vraag. Het lijkt niet meer dan reëel om de religieuzen uit het Zuiden daar een beslissende stem in te geven. Maar zo ver zijn we nog niet.

Tom Boesten

Hoge onderscheiding voor generale overste van de Franciscanessen BMVA

Op 12 maart jongstleden ontving de Generale Overste van de zusters Franciscanessen BMVA, zuster Basina de Johanna Loewenherz Ehrenpreis. Drie Nederlandse zusters, Theresia, Rosa en Hyacinth, waren voor deze gelegenheid afgereisd naar Schloss Engers bij Neuwied. Onder de genodigden waren enkele bijzondere gasten: oud-bondskanselier dr. Helmut Kohl en minister Malu Dreijer van sociale zaken. Zuster Basina kreeg de Johanna Loewenherz Ehrenpreis omdat zij vrouwen steeds aangemoedigd had. Deze prijs is namelijk de enige "vrouwenprijs" die in het land gegeven wordt.

Zuster Basina heeft als Generale Overste van de Zusters Franciscanessen van Waitbreitbach jarenlang een toezichhoudend voorzitterschap bekleed van het Mariënhaus GMBH en een goede verbinding weten te leggen tussen christelijke ethiek en wetenschappelijk handelen. De stichting GMBH Mariënhaus is een der grootste werkgevers in Duitsland en omvat 10% van alle ziekenhuisbedden in Rheinland Pfalz en is in het sociale systeem van het land niet meer weg te denken. Minister Malu Dreijer ziet als de grootste verdienste van zuster Basina, dat zij vrouwen moed geeft om spiritualiteit te leven, de moed om zichzelf te blijven en er voor anderen te zijn en daarbij succes te hebben.

Oud bondskanselier Kohl bedankte zuster Basina heel hartelijk voor de persoonlijke adviezen die hij van haar ontvangen had. Hij merkte op, dat het gezondheidswezen niet zo'n grote vlucht had kunnen nemen als congregaties van vrouwen zich daar niet voor ingezet hadden en dat de moderne gezondheidszorg zonder die inzet niet denkbaar was geweest. Volgens hem had zuster Basina door haar benadering duidelijk gemaakt dat geleefde vroomheid en daadkracht geen tegenstelling hoeft te zijn. Menselijkheid en medemenselijkheid in de onderlinge relaties en verhoudingen zijn belangrijk en de relatie tussen gebed en arbeid zal ook in de toekomst van waarde blijven. In zuster Basina zag de voormalige bondskanselier een indrukwekkend voorbeeld van leven en werken vanuit het geloof, gedaan met menselijkheid, dapperheid en daadkracht. Landrat Rainier Kaul karakteriseerde zuster Basina als een buitengewoon zachtmoedige en bescheiden vrouw, die ook zelfbewust is en een positieve levenshouding uitstraalt. Zuster Basina dankte voor de ontvangen prijs en deelde mee, dat het geld naar een vrouwenproject in Brazilië gaat, waar de zusters Franciscanessen BMVA werken met verslaafde vrouwen.

http://www.villamusica.de/presse/pressebilder/saison0506/loewenherz_rz4.pdf

Plaatsen vrij - vakantie voor vrouwelijke religieuzen in Zwitserland

Stichting Cura I is eigenaresse van een fraai appartement in Chateau d'Oex in Zwitserland, dat zij al ruim 30 jaar kosteloos als vakantieverblijf beschikbaar stelt aan RK vrouwelijke religieuzen uit Nederland en België. De bestemming is prima bereikbaar per auto of per trein.

Het appartement is dit jaar volgeboekt van begin mei tot november !!! Maar door omstandigheden is in 'het hoogseizoen' een periode van twee weken vrij gevallen, te weten **15 tot 29 juli 2006**. Heeft u belangstelling neem dan contact op met de heer Baeten.

Stichting Cura I, Yvo M.A.T. Baeten, Graaf van Waldeckstraat 16, 6212 AP MAASTRICHT.
T: 043 – 3510005. y.baeten@wanadoo.nl

Nieuwe media van de Zusters van Liefde

De Zusters van Liefde hebben een nieuw, eigentijds tijdschrift: *Compassion*. Zr Rosa Olaerts, generale overste, laat in het voorwoord weten: *'wij willen onze levensvisie en geraaktheid delen. Er komen zusters aan het woord die vertellen over hun dagelijks leven in de landen waar zij wonen en werken. Nergens zijn de omstandigheden gelijk, maar overal is een barmhartige inzet nodig want voor de meeste mensen is het leven hard en moeilijk.'* Het blad laat u kennismaken met achtergronden van het leven en werken van de Zusters van Liefde wereldwijd. Het magazine *Compassion* verschijnt drie maal per jaar. U kunt dit magazine bestellen via het generaalaat van de Zusters van Liefde (T: 073 6130033 of

E: generalate@scmm.antenna.nl). In het eerste nummer (april 2006) onder andere artikelen en interviews over de Beweging van barmhartigheid in Brazilië, Atjeh na de Tsunami en Zorg om de zorg.

De Zusters van Liefde hebben ook een speciale Kapittelsite geopend. Op www.scmm.nl vindt u alle informatie over hun Provinciaal Kapittel 2006. Op deze kapittelsite staan ondermeer de vieringen, het verslag van de thuiskapitteldagen en het evaluatieverslag 2000-2006. Tijdens de 14-daagse vergadering in juni wordt er iedere dag nieuws en een dagverslag op deze website geplaatst. Zo kunnen alle belangstellenden het verloop van de 14-daagse vergadering op de voet volgen.

Voor meer informatie over <i>Compassion</i> : (T: 073 6130033 of E: generalate@scmm.antenna.nl). Over de speciale kapittelsite: www.scmm.nl
--

De 'zachte kant' van de gezondheidszorg

'Doen en goeddoen' is de titel van een cursus die gaat over mededogen, over de zachte kant van het verpleegkundig en verzorgend beroep in de gezondheidszorg.

Deze cursus is bedoeld voor verplegenden en verzorgenden of zij die daarvoor in opleiding zijn (BBL/BOL). De cursus, die één dagdeel duurt, wil een tegenwicht bieden aan de eenzijdige professionalisering, commercialisering

en verzakelijking, die binnen de huidige Nederlandse gezondheidszorg waar te nemen valt. Via verschillende werkvormen worden de deelnemers op het spoor gezet om het barmhartig handelen in hun beroep gestalte te geven. Ze ontdekken in de cursus dat barmhartigheid zijn voor de ander ook jezelf tot een ander mens maakt: het geeft een extra dimensie aan de arbeidsvreugde. De cursus wordt afgesloten met een bezinnend moment.

Kosten: 100,- Euro (excl. reiskostenvergoeding) Informatie: Caspar Geertman T: 013-4638505 E: casparrex@hotmail.com

Prijsvraag Stimulans

PPM Stimulans is een participatiemaatschappij op ideële grondslag. De doelstellingen zijn: bevordering van de kwaliteit en de kwantiteit van de werkgelegenheid in het Nederlandse bedrijfsleven via een participatie in het risicodragend vermogen. Stimulans richt zich daarbij op bestaande bedrijven in de industrie, de handel en de (zakelijke) dienstverlening.

Bij het 25-jarig jubileum in oktober 2005 kreeg PPM Stimulans een cadeau aangeboden van

€ 60.000. Dit geldbedrag wil Stimulans gebruiken om het fair ondernemerschap te stimuleren en met name voor de allochtone startende ondernemers die nog steeds barrières ondervinden bij het vinden van gepaste bedrijfsfinanciering.

Daartoe schrijft Stimulans een eenmalige prijsvraag uit met een 3-tal prijzen. De winnaars krijgen een achtergestelde lening, 2 jaar gratis begeleiding en gedurende de looptijd van de lening maken zij zelf onderdeel uit van het Stimulans-netwerk.

Een jury beoordeelt de aanvragen. De sluitingsdatum is 1 september 2006.

Meer informatie?: PPM Stimulans, v.d. Does de Willeboissingel 1, 5211 CA 's-Hertogenbosch,
T: 073 – 6144249, F: 073 – 6143656, E: info@ppmstimulans.nl
W www.ppmstimulans.nl

Zaligverklaring Pater Eustachius van Lieshout

Op 15 juni aanstaande wordt pater Eustachius van Lieshout in het Brazilaanse Belo Horizonte zaligverklaard. Dat gebeurt tijdens een massale plechtige viering in het Stadio Mineira, een voetbaltempel met een capaciteit van meer dan 100.000 mensen.

Eustachius van Lieshout (1890-1943) was priester en lid van de Congregatie van de Heilige Harten van Jezus en Maria. De leden van deze missiecongregatie staan ook bekend als de Picpussen. De zalige Damiaan de Veuster (1840-1889), onlangs uitgeroepen tot Grootste Bel galler tijden, was ook een picpus.

Van Lieshout werd geboren in het Brabantse Aarle-Rixtel. Geïnspireerd door Damiaan meldde hij zich aan bij de paters picpussen in Leuven. In de jaren twintig vertrok hij als missionaris naar Brazilië. Als pastoor in Poa, een voorstad van Sao Paulo, kwam hij in aanraking

met spiritistische groeperingen, die met hun magische praktijken veel invloed hadden. Om daar tegenwicht aan te bieden, besloot pater Eustáquio christelijke genezingsdiensten te houden. Daardoor raakte hij vermaard als wonderdoener. Omdat de massa's gelovigen die hij aantrok teveel verkeersproblemen veroorzaakten, werd hij overgeplaatst naar de stad Belo Horizonte. Daar stierf hij ten gevolge van een giftige dierenbeet. Zijn graf is ook vandaag de dag nog een pelgrimsplaats.

In de gemeente Laarbeek is men al volop bezig met herdenkingsactiviteiten. Op de dag van de zaligverklaring zelf probeert men in de Michaelkerk van Beek en Donk rechtstreeks via de satelliet getuige te zijn van de plechtige feestelijkheden in Brazilië, die om 21 uur Nederlandse tijd beginnen.

Meer informatie: www.paterustachius.nl / zie ook bij recente publicaties

Myriam Wijlens

Mevr. Myriam Wijlens dankt allen hartelijk die haar in de afgelopen maanden feliciteerden met haar benoeming tot hoogleraar kerkelijk recht aan de universiteit van Erfurt. Ondanks deze benoeming zal ze niet alleen deel uit blijven maken van de Commissie KAR, maar zal ze ook verder beschikbaar zijn voor adviezen aan religieuze instituten.

Prof. Dr. Myriam Wijlens Katholisch Theologische Fakultät
Universität Erfurt Nordhäuser Str. 63 D - 99089 Erfurt
Tel. 0049-361-737-2561 (direkt) Tel. 0049-361-737-2562 (assistente)
Tel. 0049-361-6 537 517 (privé) wijlens@yahoo.de

Vijftien jaar Stichting Religieuzen tegen Vrouwenhandel (SRTV)

Tijdens een symposium op donderdag 6 april 2006 wordt in een stemmig versierde zaal in Huize Mariënborg te 's-Hertogenbosch het vijftien jarig bestaan van de SRTV gevierd.

Een kleine honderd deelnemers, merendeels vrouwen maar ook mannen, zijn voor dit symposium naar 's-Hertogenbosch gekomen, waaronder ook Mgr. Muskens de bisschop van Breda.

Zuster Tarcies Wijngaard benadrukt in haar welkomstwoord dat het 'vieren' van het vijftienjarig bestaan van de stichting enigszins dubbelzinnig is. Feitelijk is er weinig te vieren, als blijkt dat een stichting als de SRTV, al vijftien jaar moet opkomen tegen vrouwenhandel. Zij spreekt de hoop uit dat het een hartverwarmende bijeenkomst zal worden en dat de deelnemers het 'vuur' van deze dag als 'vlammetjes' zullen verspreiden. Vervolgens krijgt de dagvoorzitter mevrouw Wies Stael-Merkx, het woord. Zij merkt onder andere op dat de SRTV een stevig netwerk heeft opgebouwd, dat nog steeds verder uitgebouwd kan worden. Iedereen kan hieraan een steentje bijdragen.

Voor deze gelegenheid zijn twee sprekers uitgenodigd, zuster Florence Nwaonuma uit Nigeria en zuster Eugenia Bonetti uit Italië. Zuster Florence deelt mee dat de Nigeriaanse Vrouwelijke Hogere Oversten in 1999 het Comité ter Ondersteuning van de Waardigheid van Vrouwen (COSUDOW) hebben opgericht. Dit comité voert strijd tegen de vrouwenhandel in Nigeria en werkt aan de rehabilitatie en integratie van de slachtoffers. De organisatie, bestaande uit drie zusters en twee lekenmedewerkers, geeft voorlichting aan vrouwen, mannen en jongeren en houdt zich actief bezig met de opvang van slachtoffers in hun eigen leefgemeenschappen. De activiteiten geschieden in navolging van het werk van de Nederlandse religieuzen en de waarschuwingsfolder die in Nederland is gemaakt, dient als voorbeeld voor de Nigeri-

aanse versie. De folders worden verspreid in café's, bij kappers, kleermakers, boeren en chauffeurs. Door middel van het inzetten van tussenpersonen wil men ook de afgelegen dorpen bereiken. De zusters zijn nu bezig met het opzetten van een opvanghuis, waar ze met de slachtoffers kunnen gaan werken aan de genezing van de lichamelijke en psychische wonden, die deze meisjes hebben opgelopen. Het is hartverwarmend om het enthousiasme te zien waarmee zuster Florence over haar werk vertelt.

Zuster Eugenia geeft in haar toespraak een beeld van de toewijding en inzet van de vele vrouwelijke religieuzen in de wereld die proberen een antwoord te vinden op de hopeloze toestand van verhandelde meisjes en vrouwen. Gedurende de laatste 10-15 jaar is er al veel bereikt, maar er is nog veel werk te doen om de onzichtbare keten te doorbreken en de groep jonge meiden te redden. Als vrouwenhandel niet wordt gestopt, belandt er immers een generatie jonge vrouwen mét hun families in de goot. In 1996 werd door de Italiaanse Unie van Hogere Oversten, de Unie van Internationale Hogere Oversten en enkele NGO's een lobby gestart voor een nieuwe wetgeving. Dit heeft erin geresulteerd dat Italië tot op de dag van vandaag het enige Europese land is dat slachtoffers van mensenhandel een legale status biedt, een verblijfsvergunning geeft en programma's voor volledige reïntegratie in de samenleving organiseert. Mede dankzij deze wetgeving zijn meer dan 5000 slachtoffers van mensenhandel inmiddels volledig geïntegreerd en ingeburgerd in Italië. Het zijn bemoedigende woorden van zuster Eugenia en het is goed te horen dat de Unie van Hogere Oversten in Italië zou nauw bij dit werk betrokken is.

Na de beide lezingen wordt er in de kapel van Huize Mariënborg een gebedsviering gehouden, die was voorbereid door ds. Liedeke in 't Veld en de zusters Joke Volf, Toos van Kaam en Elma van den Nouland. Tijdens deze viering zijn ook zuster Michel Keesen en mevrouw Joke den Dulk, medeoprichters van

de SRTV, aanwezig. In de viering staat de lezing uit het evangelie van Johannes (8, 1-11) centraal, waarin de Farizeeërs en schriftgeleerden een overspelige vrouw naar Jezus toe brachten. Na de overweging van ds. Liedeke in 't Veld, wordt aan alle aanwezigen een steen uitgereikt met de vraag of men, indachtig de tekst van het evangelie, de steen wel wil gooien. Al met al een zeer bewogen viering.

Na de lunch is er gelegenheid om de fototoonstelling "Vijftien jaar SRTV" te bekijken, er is een informatiemarkt en op diverse plaatsen zijn SRTV-artikelen te koop, waaronder de stempel "Zet vrouwenhandel buiten spel!" die in het kader van het wereldkampioenschap voetbal in Duitsland is uitgegeven. Vervolgens wordt in workshops en middels een plenaire bijeenkomst van gedachten gewisseld. Mevrouw Korvinus vertelt over haar werk als Nationaal Rapporteur Mensenhandel (NRM), een instelling die in opdracht van de regering informatie verzamelt over mensenhandel en daarover rapporteert. De rapporten van deze organisatie bevatten aanbevelingen en cijfers over opsporing en vervolging en over slachtoffers van uitbuiting in de seksindustrie. De NRM is de enige organisatie in Europa die betrouwbaar cijfermateriaal verzamelt voor

verder onderzoek. De heer Johan Naron stelt in zijn slotwoord onder andere dat vijftien jaar in een mensenleven slechts het begin is. Voorts concludeert hij uit de toespraken van de beide zusters aan het begin van de dag, dat de SRTV er zeker niet alleen voor staat. De SRTV moet echter blijven zoeken naar manieren om de boodschap uit te dragen.

De Stichting Religieuzen Tegen Vrouwenhandel (SRTV) ontvangt al sinds een groot aantal jaren een substantiële financiële ondersteuning van de besturen van de religieuze instituten via de commissie Projecten in Nederland (PIN). Bij de aanvragen die bij de PIN worden ingediend, wordt naast de kwalitatieve aspecten ook gekeken naar de kwantitatieve resultaten van een project. De opbrengst van een op netwerken, bewustwording en preventie gerichte organisatie, zoals de SRTV, is echter niet eenvoudig te kwantificeren. Duidelijk is wel dat, mede door de activiteiten van de SRTV, het item vrouwenhandel meer dan ooit tevoren op de nationale en internationale agenda staat en dat het van belang is om deze actuele discussies alert te blijven volgen om er, vanuit een religieuze achtergrond, een positie in te kunnen blijven bepalen.

Ellen Daemen, secretaresse PIN

Bijeenkomsten

Bijeenkomst religieuzen & internet (5 april 2006)

Tijdens een bijeenkomst op 5 april werden de verschillende stappen toegelicht die van belang zijn bij het opzetten van een website. Het was primair een bijeenkomst-voor-beginners. Drie deskundigen introduceerden het gehoor in de *ins* en *outs* van een aantrekkelijke website: Frans-Jeroen van Oudheusden, Els Schure mmz en Koen Humblet. Aan het eind van de bijeenkomst werd de belangstelling gepolst voor een vervolg. De deelnemers achten een vervolg-bijeenkomst niet zinvol, omdat de meest voor de hand liggende volgende stap is: het nadenken over de eigen site van een religieus instituut als logische volgende stap zagen. Religieuze instituten kunnen in deze nu desgewenst zelf initiatieven ontplooiën.

Studie- en ontmoetingsdag beleids- en stafmedewerkers 11 april

Een twintigtal beleidsmedewerk(st)ers van religieuze instituten en stafmedewerkers van de KNR kwam samen voor de derde studie- en ontmoetingsdag op 11 april. In de ochtendssessie werd allereerst door Pierre Humblet informatie verstrekt over de activiteiten van de commissie 'Roepen'. Hij benadrukte dat de huidige situatie van het religieuze leven, dat in de diverse verschijningsvormen al zo'n lange geschiedenis heeft, niet de maat mag zijn voor het denken over de toekomst ervan. Wel is er de breed-gedragen erkenning dat de vorm waarin het religieuze leven in de 19^e en 20^e eeuw vooral gestalte heeft gekregen, niet de enig mogelijke hoeft te zijn. Daarom besteedt de commissie 'Roepen' in de Platformdagen ook aandacht aan drie vormen: (1) de gebruikelijke en ons door de recente geschiedenis aangereikte, (2) de nieuwe vormen die vrij dicht bij religieuze instituten staan en (3) de vormen die daar wat losser van staan. Een probleem vormt de presentatie van met name het actieve, apostolische, religieuze leven. In het gesprek werd benadrukt dat ook het bekende religieuze leven, in haar traditionele vorm, een manier van leven kan zijn, waarin men uit kan groeien tot een gelukkig mens, met een gerijpte spiritualiteit. En het is van belang dat religieuzen doorgaan met zich openstellen voor de mogelijkheid dat zij gevonden kunnen worden, want anders gaan jonge mensen naar andere vormen zoeken of ze gaan naar het buitenland.

Vervolgens gaf Rogier Moulen Janssen informatie over de werkwijze en criteria van de

commissie PIN, waarbij hij bij het vorige onderwerp aansloot door te laten zien dat steun aan projecten / organisaties ook een wijze van presentatie van religieuze instituten is. Op de vraag wat in het algemeen een positieve indicatie voor PIN is om een project te steunen, was het antwoord: initiatieven die religieuze instituten zelf graag zouden willen nemen, als zij jonge leden zouden hebben. Ook het terrein van de KOS werd belicht.

Na de middag stonden de komende veranderingen in het ouderenbeleid centraal en dan met name de WMO en wat daar al van bekend is. Veronique Tubée (VBBF/VOR) en Carla Driessen van het 'regionaal patiënten en consumenten platform Noordoost Brabant' gaven de nodige informatie. In het gesprek kwamen twee onderwerpen vooral naar voren, nadat geconstateerd was dat de gemeenten een centrale rol krijgen in de uitvoering van de WMO en dus van de ouderenzorg. Kan de KNR, samen met de VOR, zorgen voor een notitie waarin duidelijk aangegeven wordt waarin de situatie van oudere, zorgbehoevende religieuzen verschilt van andere burgers? Dat is een hulpmiddel om in de concrete situatie religieuzen te ondersteunen bij hun aanvragen. En men moet lokaal bezien of religieuzen in een gemeente samen of via anderen (wellicht de katholieke bond van ouderen) enige invloed kunnen verwerven in het gemeentelijke platform, dat de gesprekspartner wordt van de lokale overheid. Het belang van een lijstje naar dat platform mag niet onderschat worden.

Ad Leys

KNR-studiedag d.d. 25 april te 's-Hertogenbosch

Tijdens de studiedag, die gehouden werd in de Verkadefabriek, kwam een grote diversiteit aan onderwerpen ter sprake:

- *gezamenlijke inkoop van energie*
- *toelichting WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning)*
- *Good Governance in de zorgsector*
- *inventarisatie kloosterlijk onroerend goed*

- *fonds apostolaat Nederlandse religieuzen en fonds buitenlandse onderdelen van religieuze instituten*
- *actuele fiscale/juridische/politieke ontwikkelingen*

We kunnen hier slechts enkele thema's iets uitvoeriger bespreken.

Er zijn succesvolle onderhandelingen gevoerd met de bankinstellingen c.q. vermogensbeheerders, waardoor betere condities kunnen worden afgedwongen. De belangstelling voor discretionair beheer (het beheer van beleggingsportefeuille uitbesteden aan vermogensbeheerder) is bij de religieuze instituten toegenomen. Cees Backer licht diverse actuele onderwerpen toe, zoals de invoering van het Basisbedrijvenregister (BBR).

In Nederland bestaat op dit moment geen register waarin alle bedrijven, organisaties en hun vestigingen voorkomen. Een bedrijf is dikwijls bij tientallen overheidsorganisaties geregistreerd. Met het Basisbedrijvenregister (BBR) wordt beoogd een eenduidige wijze van registratie en daarmee het terugdringen van de administratieve lasten voor het bedrijfsleven.

Ten aanzien van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning wordt onder meer opgemerkt dat de gemeenten inspraak moeten organiseren voor de drie belangrijkste doelgroepen te weten: gehandicapten, chronische zieken en ouderen. Vaak vallen de gemeenten terug op de contacten die zij al hadden. Vandaar dat geadviseerd wordt om zich aan te sluiten bij het patiëntenconsumentenplatform of de Katholieke Ouderenbond. Zaak is om geen afwachtende houding aan te nemen, maar zelf het initiatief te nemen en op tijd aan de bel te trekken. Ook een methode is om de enquête omtrent het cliënten tevredenheidsonderzoek pittig in te vullen.

Mevrouw Véronique Tubée vertelt kort iets over het onderwerp Good Governance; hieronder wordt verstaan: goed besturen, goed besturen in de zorg. Op 1 januari 2006 is de nieuwe Wet Toelating Zorginstellingen van kracht geworden. Deze wet stelt transparantie-eisen aan het bestuur van instellingen in de zorg. Ook kloosterverzorgingshuizen worden geconfronteerd met nieuwe wettelijke eisen ten opzichte van een transparante bestuursstructuur en een ordelijke bedrijfsvoering. Vanuit een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de zorgorganisatie richt de governancecode zich op de kwaliteit van het bestuur, de kwaliteit van het toezicht daarop, de interactie tussen de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht en tenslotte op het op gepaste wijze betrekken van belanghebbenden bij het beleid van de zorgorganisaties.

De heer Hendrikx informeert over de stand van zaken van de inventarisatie van kloostergebouwen. Van de 700 kloostergebouwen in Nederland zijn er 150 kloostergebouwen, die nog een religieuze functie hebben. Om deze gebouwen gaat het bij de inventarisatie. De meerderheid bevindt zich in Noord-Brabant en Limburg. Een vijftigtal in de rest van Nederland. Er zijn nog 100 kloosters te bezoeken. Het erfgoed staat door de secularisatie in ons land onder zware druk. Kerken en kloosters nemen als markant en uitzonderlijk bouwwerk vrijwel zonder uitzondering in stedenbouwkundig opzicht een prominente positie in ten opzichte van hun stedelijke of landelijke omgeving. Indien een (nieuwe) religieuze functie niet meer haalbaar blijkt te zijn, zal behoud door hergebruik serieus en tijdig moeten worden nagestreefd; economische en ideële argumenten horen bij de afwegingen die daarbij aan de orde komen een evenwaardige rol te spelen. Omdat kloosters momenteel in snel tempo hun oorspronkelijke functie dreigen te gaan verliezen, is het van het grootste belang, dat tijdig wordt nagedacht over de vraag naar een eventuele toekomstige, zoveel mogelijk passende herbestemming. Tijdige actie die de mogelijkheden daarbij zoveel mogelijk open moet houden is essentieel. Overleg met deskundigen en bestuurlijke instanties kan daarbij van groot belang zijn; de KNR en de betrokken gemeenten zijn daarbij doorgaans de eerst aangewezenen.

Pater Tjeu Timmermans o.carm, voorzitter van de KNR, sluit deze studiedag af met een beschouwing, waaruit we enkele sleutelfragmenten hebben gelicht:

In de zaken die de aandacht hebben gekregen - ook in andere zaken - wordt duidelijk dat religieuzen niet meer vanzelfsprekend gesprekspartners van de provinciale en landelijke overheden zijn. Religieuzen zijn niet meer vanzelfsprekend aanwezig in het politieke domein. (-) Religieuze instituten worden niet meer gezien als relevante organisaties die belangrijke waarden in onze samenleving hebben vormgegeven en die ook belangrijke waarden bij kunnen dragen aan de samenleving van morgen. De niet meer vanzelfsprekende aanwezigheid in het publieke domein brengt ons in een nieuwe situatie. Als religieuze instituten en als Konferentie Nederlandse Religieuzen worden we gedwongen, willen we onze traditie, onze spiritualiteit en ons charisma zien als een bijdrage aan de samenleving van morgen, onze bescheiden opstelling te verlaten en bewust aandacht te vragen voor de waarden, de bezieling en de inspiratie van waar uit we leven.

De waarden die ons leven kleur hebben gegeven, de zorg en de bewogenheid om God en om mensen, de aandacht voor studie en reflectie met betrekking tot het geestelijk leven, de roep om aandacht voor gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping blijven actueel. Het vraagt van ons dat we als religieuze instituten dat proberen te doen wat in ons vermogen ligt om voor deze belangrijke waarden aandacht te vragen.

Platformbijeenkomst ‘Roepen tot religieus leven’

Onder het motto: “*Neem mijn juk op...*” werd op woensdag 26 april 2006 al weer voor de negende keer een platformbijeenkomst rond toekomst van religieus leven gehouden, georganiseerd door de Commissie Roepen van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (de KNR). Deze keer werd weer dieper ingegaan op *associatie en andere vormen van verbondenheid van leken*. Speciaal stond hierbij de vraag centraal hoe deze groepen hun zelfdragend vermogen kunnen versterken.

Erik Borgman, zelf behorend tot de lekenbeweging der Dominicanen, hield een prikkelende inleiding. Hij stelde vast dat het zelfdragend vermogen van groepen en organisaties van ‘leken’ die zich verbinden en associëren met religieuzen negatief wordt beïnvloed door een smalle visie op religieus leven. ‘Leken’ kunnen pas zelfdragend worden indien zij hun eigen vormgeving van een traditie van religieus leven kunnen verstaan als volledig eigenstandig. Wanneer men lekgroepen beschouwt als ‘erfgenamen’ van het religieuze leven levert dat complicaties op. Het vermogen de erfenis vast te stellen wordt helemaal gelegd aan de kant van de leden van de traditionele religieuze instituten. Dan is het van belang om het religieuze leven te zien als telkens opnieuw vorm te geven. Religieuzen in de klassieke zin hebben weliswaar meer ervaring en een langere traditie, maar de toekomst is voor zowel ‘religieuzen’ als ‘leken’ nieuw en kan gezocht worden met dezelfde middelen: kennis, levende traditie en nieuwe ervaring. Volgens Borgman zijn voor het zelfdragend-zijn voorts van belang: het cultiveren van een eigen toegang tot de spirituele traditie waarmee men zich verbindt (centrale documenten en fundamentele noties), het hebben van een eigen organisatie die men zelf draaiend houdt (zelf besturen en zelf financieren). Tenslotte moet ook goed nagedacht worden over de gebouwen, instellingen, organisaties en projecten.

In de loop van de dag werden de volgende lekgroepering gepresenteerd:

- 'Piazza Sant'Angela' ofwel ‘Angelagroep’, gelieerd aan de Ursulinen van Bergen
- Familia Augustiniana
- Nikola gemeenschap
- Mill Hill associates
- Medestanders van de H. Geest

's Middags was er een meditatief moment in de kapel en daarna werd in kleine groepen en plenair dieper ingegaan op het dagthema. Geïnspireerd door al het gebodene keerde iedereen aan het einde van de dag huiswaarts.

Andante – katholieke vrouwen in Europa samen op weg

Van 5 tot en met 7 mei troffen zo'n 40 vrouwen vanuit heel Europa elkaar in het IBS Garden Hotel in Boedapest, Hongarije. Zij kwamen daar bijeen om hun vorig jaar genomen besluit te bekrachtigen: te komen tot een structurele vorm van samenwerking. Deze bijeenkomst zou dus de officiële oprichtingsvergadering worden van 'ANDANTE' – *Europese Alliantie van Katholieke Vrouwenorganisaties*. De deelnemers waren daar als vertegenwoordigsters van 17 organisaties van elf landen: Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk, Hongarije, Letland, Finland, Tsjechië, Slowakije, Engeland/Wales, Zwitserland en Nederland. Hun gezamenlijke achterban bestaat uit 1.399.910 leden. Voor Nederland waren aanwezig: Ina de Graaff, bestuurslid Unie NKV, Marie-Louise van Wijk-van de Ven, adviseur internationaal werk voor de Unie NKV en Margriet Blaauw-Reuten, Marleen Peters-Van der Heijden en Thérèse Vandeweyers voor internationaal werk van respectievelijk KVD, Zij-Actief en KNR.

Vrijdagavond, na een woord van welkom en een heerlijk diner, kregen we de gelegenheid ons zelf en onze organisatie voor te stellen. Voor Nederland deden wij verslag van de studiedag met als thema: *Beelden–Storm*, die we als Internationale Commissie van de Unie op 24 maart hadden georganiseerd. Daar waren ongeveer 80 vrouwen aanwezig die zich onder begeleiding van Felicia Dekkers gebogen hebben over de beelden die wij ons vormen van elkaar, die ons vaak belemmeren in onze contacten. Wij, de IC leden, hebben daar goede suggesties gekregen om mee te nemen naar Hongarije en om met elkaar in open dialoog te gaan. Afgezien van Nederland had geen enkele deelnemer zich tevoren aangemeld om iets te presenteren, maar toch kwamen vrijwel alle organisaties aan bod en het was heel interes-

sant om te horen over al die activiteiten. Natuurlijk werd het wel erg laat, maar iedereen vond het belangrijk om goed geïnformeerd te worden.

Voor het officiële statutaire deel van de Assemblee stonden heel wat zaken op de agenda: verslag door de Andante Werkgroep over hun activiteiten sinds de bijeenkomst in Parijs juni 2005; discussie over de statuten inclusief de door enkele organisaties ingebrachte wijzigingsvoorstellen; financiën: voorstellen voor lidmaatschap/contributie en de begroting voor 2006; de verkiezing van een Coördinatie Comité; thema's waaraan wij willen werken in Europa; voorstellen voor het land waar de volgende Algemene Assemblee zal plaatsvinden. Zaterdag werd een groot deel van de dag besteed aan de statuten. De discussies waren inhoudelijk goed en verliepen in een sfeer van saamhorigheid en openheid. Toen die eenmaal waren aangenomen, was ANDANTE een feit, hetgeen beklonken werd met een glas Hongaarse champagne.

In de namiddag was er een lezing van Patricia Earle uit Engeland. Zij leidt in Birmingham een interreligieuze groep bestaande uit Christenen, Moslims, Sikhs, Hindoes, Joden. Maandelijks komen zij bij haar thuis bijeen om te praten, te bidden en te mediteren. Met elkaar steunen zij ook projecten onder andere een weeshuis voor 'onaanraakbaren' van allerlei geloven in India.

Aan het eind van de dag gingen wij naar een nabijgelegen klooster waar de Bisschop van Boedapest voorging in de Eucharistie. Toen wij terugkwamen wachtte ons een verrukkelijk buffet verzorgd door onze Hongaarse gastvrouwen. Een professionele volksdanser gaf uitleg over de grote variëteit aan Hongaarse klederdrachten en dansen. Zij kreeg ons alle

maal aan het dansen en zingen, in het Hongaars nog wel!

Zondagmorgen werden de andere punten van de agenda afgewerkt. Eerst het zware karwei van de financiën waarvoor al veel voorwerk was gedaan. Na uitleg over de berekening die de basis vormde voor de verschillende contributie-modellen en een korte pauze voor onderling overleg, werden de voorstellen verbazingwekkend snel goedgekeurd. Sommige afgevaardigden moesten een voorbehoud maken, omdat zij eerst nog de besturen van hun organisaties moesten raadplegen.

Vervolgens moest er een Coördinatie Comité worden gekozen. Dat was niet zo moeilijk; er hadden zich negen vrouwen uit verschillende landen kandidaat gesteld, die als groep gekozen zijn. Op deze manier zijn Oost-, Midden en West Europa goed vertegenwoordigd.

Daarna werden de voorstellen voor de thema's besproken; het waren er veel, hetgeen de keuze bemoeilijkte. Daarom werd besloten om de uiteindelijke beslissing aan het Coördinatie Comité over te laten. Waar de volgende Assemblee (2008) zal worden gehouden is ook nog niet bekend; liefst vier organisaties boden aan om deze in hun land te houden.

Tot slot was er nog een korte afscheidsceremonie. Wij drenkten onze vingers in geurende olie, we zalfden in kleine kringen elkaars handpalmen met een kruisteken en spraken daarbij een zegenwens uit. Zeer ontroerend.

Na een heerlijke maaltijd was de tijd gekomen om afscheid te nemen. Met veel goede wensen voor de komende tijd en de belofte om contact te houden ging ieder weer huiswaarts – naar alle richtingen van Europa. Het was een pittige maar goede en warme bijeenkomst.

ZrThérèsa Vandeweyers

Open Kloosterdag

De derde Open Kloosterdag – deze keer voor het eerst in combinatie met Roepingenzondag – vond plaats op 7 mei 2006. Het was een dag met stralend weer, zodat de deelnemende gemeenschappen niet enkel concurrentie ondervonden van de Communiefeesten en koopzondagen, maar ook van het aantrekkelijke strand. De enquêteformulieren, op basis waarvan we dit evenement hopen te kunnen evalueren, zijn nog niet allemaal binnen / verwerkt. Overwegend is de indruk dat de meeste deelnemers tevreden waren over het verloop van de ontmoeting. Sommigen waren echter ook uitgesproken teleurgesteld over een tegenvallend bezoekersaantal. Zodra alle gegevens bekend zijn worden de deelnemende gemeenschappen geïnformeerd.

Bijeenkomst bestuursleden kleine congregaties

Op 9 mei kwamen de bestuursleden van kleine congregaties samen om met elkaar van gedachten te wisselen over verschillende aspecten van zorgverlening aan de oudere medezusters. 's Ochtends stond een nota centraal, die was opgesteld door de zusters Dominicanessen van Bethanië om te verhelderen hoe men wenst dat zusters in een terminale levensfase bejegend worden. Zr Laetitia Röckemann o.p., bestuurslid en algemeen secretaresse en mw Riet Scheres, pastoraal werkster, waren aanwezig voor een toelichting op de nota.

Zr Laetitia belichtte de achtergronden van het ontstaan van de beleidsnota, die niet alleen aan de eigen zusters, maar vooral ook aan de zorginstellingen wordt verstrekt. Zr Laetitia: *Het uitgangspunt is dat iedere zuster zelf mag bepalen wat er met haar gebeurt. We willen dat respecteren van uit ons christelijk mensbeeld. Maar tegenover de zorginstelling moet we laten blijken hoe we er tegenaan kijken.* Hoe moet men met de patiënte/bewoonster omgaan? Het moet in het verlengde liggen van het religieuze leven en dat volgt andere routes en andere waarden dan bij andere mensen. Dat moeten we kenbaar maken. De volgende christelijke noties dienden als uitgangspunten voor deze nota:

- het leven is een geschenk, dat we ondanks lijden en dood, aannemen en vorm geven. God is een vriend van het leven; Hij wil met ons meedoen en meegaan in alles. Hij geeft ons de mogelijkheden ons leven op een verantwoorde wijze vorm te geven, ook in de laatste fase.
- tot op het laatst moet het leven levenswaard en zinvol beleefd kunnen worden. Daarbij hoort ook dat we informatie krijgen, mogen beslissen, dat we in verbinding blijven met lieve medemensen, dat we tijd krijgen om alles te doordenken en eventuele vragen toelaten om te komen tot het afscheid nemen en de eigen dood aanvaarden. Dit is een moeilijk proces. Het sterven accepteren kan door pijn en lichamelijk ongemak gehinderd worden. Pijn bestrijding, palliatieve zorg, verpleegkundige maatregelen, medemenselijke en geestelijke begeleiding kunnen de stervende helpen om een balans te vinden om ook de laatste levensfase menswaardig en zinvol te doorstaan. Fijngevoeligheid, respect en eerbied voor de stervende is daarbij belangrijk.
- we hebben de ervaring dat we het leven niet zelf in de hand hebben. Het is een geschenk van God. We vertrouwen op Zijn hulp en begeleiding in de laatste levensfase. In dit vertrouwen mogen wij ook de mogelijkheid gebruiken van een wilsbeschikking waarin we aangeven aan artsen en verpleegkundigen wat onze wensen zijn. De eigen wil zal worden gerespecteerd, in welke bewustzijnstoestand we ons ook bevinden.

Voor ieder mens komt eens de tijd van sterven. Er kan zich de vraag voordoen of het levenseinde nog voor een korte tijd uitgesteld kan worden bv. door omvangrijke medisch - technische behandelingen. Voor het geval de betreffende persoon dit niet meer zelf kan uiten is het belangrijk dat dit vooraf wordt vastgelegd. We kunnen ons de vraag stellen of alles wat kan ook moet. Christenen ervaren hun weg door ziekte en lijden, het verdragen van pijn, als een proces van innerlijke groei en komen tot een diepere solidariteit met Christus. Deze persoonlijke beleving is te respecteren.

- Ieder mens heeft zijn waardigheid en levensrecht van God. Hij leeft niet alleen voor zichzelf, maar ook in verbinding met medemensen. Het leven, de waardigheid, moet beschermd worden. Artsen kunnen niet beslissen een einde te maken aan ernstig lijden en pijn, daarmee zou de vertrouwensrelatie tussen arts en patiënt in het geding zijn. Actieve levensbeëindiging door bv. medicijnen, injectie, pillen strookt niet met het gegeven dat het leven een geschenk van God is en in zich waarde en waardigheid bezit.
- het in sommige gevallen achterwege laten van behandelingen (bijvoorbeeld kunstmatige beademing) bij een ernstige zieke, die zich al in de stervensfase bevindt is **geen** actieve levensbeëindiging, dus geen euthanasie. Het menswaardig laten sterven is dan ethisch en juridisch toelaatbaar.
In de lijn van het geleefde leven mogen we ook in de laatste fase accepteren dat we gaan naar Hem die ons het leven gaf en aan wie we ons leven teruggeven.
- De betrokkenheid op elkaar is bij het leven in gemeenschap, congregatie, mogelijk anders dan in een algemeen zorgcentrum, waar bewoners als individu wonen. Wanneer iemand van de gemeenschap lijdt of overlijdt raakt dat de overige leden ook. Vragen van religieuze aard moeten aan bod kunnen komen, gevoel voor dit soort vragen en een luisterend oor is belangrijk. Hier kan de gemeenschap mogelijk een rol spelen.

Op een boeiende toelichting volgde een levendige uitwisseling. De aanwezige bestuursleden waren de zusters Dominicanessen van Bethanie heel dankbaar voor de generositeit waarmee zij hun inzichten beschikbaar stellen voor andere geïnteresseerden³

³ De genoemde nota is nog steeds opvraagbaar via bureau KNR (T: 073 6921321)

Verantwoordelijk handelen kan niet gevoed worden vanuit een ideologie, maar slechts stoeien op de werkelijkheid; daarom kan slechts gehandeld worden in het raam van deze werkelijkheid. (Dietrich Bonhoeffer - Een woord voor elke dag.)

's Middags waren dhr J. Peters en mevrouw V. Tubée, respectievelijk voorzitter en beleidsmedewerkster VOR, aanwezig om recente veranderingen in de zorg toe te lichten. Ook zij konden rekenen op een aandachtig gehoor. De bijeenkomst werd afgesloten met een korte terugblik op de thema's, die vorig jaar aan de orde zijn geweest en het doen van suggesties voor de ontmoetingsbijeenkomst op donderdag 7 september 2006.

Het verslag van deze dag is gereed. De deelnemers aan de bijeenkomst krijgen het automatisch toegestuurd. Andere geïnteresseerden kunnen het opvragen bij het bureau KNR: 073 – 6921321.

Geschiedenis van religieuzen

Op 12 mei dag vond de tweede ontmoetingsdag plaats voor historici en anderen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van orden en congregaties in Nederland in de negentiende en twintigste eeuw. Deze bijeenkomst werd gehouden in Klooster Sint Aegten, erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, in Sint Agatha bij Cuijk, en was vooral gewijd aan de mogelijkheden van dit nieuwe centrum, waar op den duur de meeste Nederlandse kloosterarchieven zullen worden gedeponeerd.

Dagvoorzitter dr Vefie Poels, voorzitter van Stichting Echo, kondigde een groot internationaal symposium aan dat volgend jaar van 24-27 mei in Nederland gehouden zal worden over religie en onderwijs (RELINS-Europe)⁴. Voorts informeerde zij de aanwezigen volgende ECHO-colloquium. Dat zal plaatsvinden op 8 december 2006 en heeft als thema 'Diaconessen en zusters'. Het is de bedoeling om 'ons katholieken' meer inzicht te geven in de drijfveren, organisatie, activiteiten en problemen die bij diaconessen werkzaam in de gezondheidszorg hebben geleefd in vergelijking met vrouwelijke religieuzen in gelijksoortige beroepen.

Jan Art hoogleraar nieuwste geschiedenis Universiteit Gent (B) hield een boeiend en humorvol betoog over de wetenschappelijke mogelijkheden van gecentraliseerde kloosterarchie-

ven. Hij schroomde niet om de vinger op de zere plek te leggen. De waarde van de wetenschappelijke vergelijking van verschillende instituten vanuit verschillende disciplines is onbetwist, maar de praktijk is weerbarstig. Religieuze instituten blijken primair belang te stellen in hun eigen geschiedenis en in veel mindere mate in die van anderen en men is beducht voor pottekijkers, die wellicht minder mooie bladzijden uit de geschiedenis gaan lichten. Nadrukkelijk werd het bestuur van het erfgoedcentrum gevraagd om een actieve opstelling waar het gaat om het creëren van ruimte voor echt wetenschappelijke vragen.

Marit Monteiro hoogleraar Geschiedenis van het Nederlands katholicisme aan de Radboud Universiteit, vertelde aan het eind van de bijeenkomst over haar onderzoeksprogramma 'Katholieke intellectuele voorhoedes'

Inmiddels is het Erfgoedcentrum sinds begin juni officieel geopend voor publiek. Het centrum is opgericht door 81 deelnemende orden en congregaties. Vanwege de vergrijzing van de leden kunnen deze congregaties hun erfgoed – dat wil zeggen archieven, boeken, voorwerpen en audiovisueel materiaal – vaak niet zelf blijven beheren. Om deze waardevolle historische bronnen een goede toekomst te geven, werd dit erfgoedcentrum opgericht in het eeuwenoude klooster van St. Agatha. Het klooster wordt sinds 1371 bewoond door Kruisheren. Hun cultuurbezit neemt binnen het geheel van het

⁴ Meer informatie over dit internationale forum vindt men op <http://kadoc.kuleuven.be/relins/about.htm>

erfgoedcentrum dan ook een bijzondere plaats in. De archieven van 16 religieuze instituten zijn reeds overgebracht naar het erfgoedcentrum en er zullen nog vele meters archiefmateriaal volgen. Ongetwijfeld zullen ook studenten en onderzoekers hun weg vinden naar het centrum en zich op basis van het

verzamelde materiaal een beeld kunnen vormen van het religieuze leven zoals dat in Nederland in al zijn veelkleurigheid werd geleefd. De totstandkoming van dit centrum bewijst hoe belangrijk het is dat er mensen zijn die durven dromen.

Er is een fraaie brochure verschenen waarin uitgebreid de achtergronden van dit centrum beschreven worden. Meer informatie?: Klooster Sint Aegten, Kloosterlaan 24, 5435 XD St. Agatha. T: 0485 – 31 10 07. E: info@kloostersintaegten.nl
Inmiddels is ook een nieuwe website in de lucht: <http://www.kloostersintaegten.nl>

Eerbetoon vrouwelijke religieuzen

Op 13 mei vond in de kathedraal van Roermond de eerste zaligverklaring op Nederlandse bodem plaats, een gebeurtenis die veel media-aandacht kreeg. Voor kardinaal Simonis vormde het de aanleiding om alle vrouwelijke religieuzen in het zonnetje te zetten. Volgens hem zijn vele religieuzen heilige mensen, maar komen velen nooit aan een officiële heiligverklaring toe. Onderstaand een fragment uit de preek van de kardinaal:

Moeder Maria Teresa leefde niet met ons ideaal om de vreugde van vandaag eens te beleven. Zij leefde in totale toewijding aan Gods liefde en in dienst van de mensen. Zij was een religieuze in de edele zin van het woord: een aan God, aan Christus gebundene, die zich door Zijn Geest liet inspireren en leiden om alles voor allen te zijn. Wanneer ik in opdracht van de Paus haar zaligverklaring mag uitspreken, dan wil ik dit bewust doen, door in haar alle met name vrouwelijke religieuzen te eren. Neen, ik spreek ze niet allen zalig want zover reikt mijn bevoegdheid niet. Maar in haar eer ik alle vrouwelijke religieuzen, de tienduizend vrouwen die in de afgelopen 150 jaar onvoorstelbaar veel hebben gedaan en betekend voor de Kerk en voor de samenleving in ons land; maar ook voor veel landen in de Derde Wereld, in zieken- en bejaardenzorg, in het onderwijs en in eenvoudige maar levensnoodzakelijke werkzaamheden. Velen van hen waren gewoon heilige, God-gewijde mensen die door omstandigheden nooit aan een zalig- of heiligverklaring toekomen. Maar God alleen weet hoe zij dikwijls ten koste van grote persoonlijke offers, van lijden en beproeving als religieuzen dienstbaar waren aan het Koninkrijk Gods. Moeder Maria Teresa zal er vanuit de hemel blij om zijn dat wij al die tienduizenden vrouwen in haar vandaag eren.

Danken wij God voor het zo waardevolle leven van Moeder Maria Teresa, bidden wij op haar voorpraak dat het religieuze leven een nieuwe bloei tegemoet mag zien en dat er ook in onze tijd antwoorden mogen komen op Gods roepstem.

*Preek Zaligverklaring Zr Maria Teresa Tauscher
Kathedrale Kerk H. Christoforus*

<http://www.bisdome-roermond.nl/zaligverklaring/biografie.php>
<http://www.carmeldc.nl/>

“Kijk maar eens naar deze vruchten.”

– Een dag voor Jonge Religieuzen –

Op donderdag 8 juni 2006 hield de Commissie Roepen van de KNR voor de derde maal een dag voor jonge religieuzen. We waren te gast in het ontmoetingscentrum van de Zusters van Liefde in Tilburg. Dit jaarlijks terugkerende evenement wil in een sfeer van bezinning een gelegenheid bieden voor ontmoeting en ervaringsuitwisseling met anderen die nog jong in het religieuze gemeenschapsleven staan. Deze keer werd daarvoor als startpunt genomen het verhaal van de verkenning van het beloofde land:

Uit al de stammen van Israël zond Mozes leden uit om Kanaän te verkennen (Numeri 13).

En inderdaad, het leek wel even of ze echt van alle stammen van Israël afkomstig waren: het was een bont en levendig gezelschap van vijfentwintig (relatief) jonge mensen, afkomstig van zeventien religieuze instituten. Meteen vanaf de eerste begroetingen werd door het enthousiasme waarmee onderling werd kennis gemaakt en bijgepraat duidelijk hoezeer deze momenten in een behoefte voorzien.

Na een korte openingsviering werd deze kennismaking verdiept door middel van een uitwisseling in kleine groepen. Dit gebeurde rond de volgende vragen: *Wanneer voor mij het religieuze leven / mijn gemeenschap het beloofde land is, wat heb ik daar dan gezien en ervaren dat me raakt van binnen? Waarom? Kom ik er ‘reusachtige’ mensen tegen? Helpt deze vruchtbare grond mij om zelf een goede vrucht te worden?*

Om dit concreet en hanteerbaar te maken was aan alle deelnemers gevraagd om op deze dag een symbool mee te nemen dat uitdrukking geeft aan dat wat voor hem of haar het meest de vrucht is van dat ‘beloofde land’. Dat kon van alles zijn: een kokosnoot, maar ook een beeldje, een schildering, een tekst, een stoel....

*“Na veertig dagen keerden zij van hun verkenningstocht terug. Zij gingen naar Mozes en Aäron en naar heel de gemeenschap van de Israëlieten in de Paranwoestijn in Kades. Zij brachten aan hen en aan heel de gemeenschap verslag uit en lieten hun de vruchten van het land zien. Zij vertelden: ‘Wij zijn in het land geweest waarheen u ons gestuurd hebt en het vloeit werkelijk over van melk en honing. Kijk maar eens naar deze vruchten.’”
(Numeri 13,25-27)*

Ochtendsessie – “Kijk maar eens naar deze vruchten.”

Bij de plenaire uitwisseling bleek dat de oogst zo divers was als de deelnemers zelf. Nadrukkelijk werd daarbij van verschillende kanten opgemerkt dat het land van belofte niet ervaren wordt als een paradijs: de druiven zijn ook vaak zuur. Enkele voorbeelden van wat in het midden werd gelegd:

Iemand had een beeldje van de goede herder meegenomen: Jezus met een lam. Het symboliseert zowel de relatie met de Heer als met de mensen. Ook drukt dit het besef uit gedragen te worden. Een ander – een zuster die vanuit ‘het zuiden’ naar Nederland gekomen was – droeg een lege schaal aan, als symbool van het zich leeg en open maken voor dit land, voor deze cultuur en voor de mensen waarmee ze werkt.

Zo was er ook een icoontje van Jezus en de beminde leerling (Johannes), uitdrukking van hun intense liefde, een liefde waarin ook wij geroepen zijn te groeien. Verder een kaart van een veelkleurige gemeenschap. Een groep met één spiritualiteit, met als kern de drieëne God die je vindt in je hart en waarvan jij ook weer uitstraalt naar anderen.

Ook minder figuratieve beelden werden aangedragen. Zoekend naar een uitdrukking voor “het niets” en “stilte”, werd een leeg blad papier getoond, dat onderweg ook nog gekreukt geraakt was – zoals dat hoort. Weer een ander liet een ballon zien, als symbool van één enkele druif. In het

religieuze leven moeten immers de nodige ballonnen worden doorgeprikt (wat meteen ook maar even gebeurde met dit exemplaar). Daarbij werd gezegd: “Mijn gemeenschap is niet die ballon, ze is ook niet de naald, maar de lucht erin.”

Een aantal symbolen verwees speciaal naar de positie van deze jonge religieuzen binnen relatief oude gemeenschappen. Zo werden door iemand drie bloemen getoond, een verse jonge, een oude en een van middelbare leeftijd: drie generaties binnen de community. Dat is een rijkdom, maar zij moeten daarvoor wel allen steeds opnieuw loslaten en tegelijk spiegel en voorbeeld zijn voor elkaar. In dezelfde geest werd ook een jonge loot aan een oude boom getoond en een klein beeldje dat een groot mensje voorstelt dat een klein mensje omhoog trekt. Achtergrond van dit laatste symbool was de ervaring van het keer op keer door oudere medebroeders omhoog getrokken zijn. Daar staat tegenover dat de gemeenschap deze jongere tegelijk ook als het grote figuurtje ziet: *jij belichaamt de toekomst*. Dat is een hele last.

Van de middagpauze werd dankbaar gebruik gemaakt voor tal van informele ontmoetingen en gesprekken. Het aangename weer en de beschikbaarheid van de mooie kloostertuin van de Zusters van Liefde, droegen daar het nodige aan bij.

Middagsessie – “Wij zijn in het land geweest...”

Aan het begin van de middagsessie werd het roer drastisch omgegooid. De commissie had voorgesteld: *schrijf per groepje een ervaringsverhaal / tekst, waarin jullie (de vruchten van) dit land in kaart brengen en zijn kostbaarheid voelbaar maken; bijvoorbeeld als voorwerk of opstap voor een folder of een website rond roeping tot religieus leven*. Dit viel niet in goede aarde. De behoefte van de aanwezigen lag primair in de sfeer van elkaar bezinnend ontmoeten. Dit programmapunt leverde teveel associaties op met ‘moeten’. Daarom werd dit plan losgelaten. In plaats daarvan volgde een uiteengaan in dezelfde kleine groepen als ’s ochtends; nu rond de uitnodiging om aan de hand van de symbolen en getuigenissen van ’s ochtends het eerdere gesprek verder uit te diepen.

Na ruim een uur werd de bijeenkomst weer plenair voortgezet met een presentatie van wat in de kleine groepen besproken was.

Vanuit de eerste groep werd allereerst ingebracht dat hun verhalen zo persoonlijk zijn dat ze niet in één geheel te vatten zijn. Wat speciaal aandacht kreeg was de eenzaamheid die soms (vaak) ervaren wordt, in het bijzonder waar slechts een of twee jongeren zich moeten zien te handhaven binnen een grotere groep ouderen. Bij toekomstige bijeenkomsten zouden zij graag aandacht besteed zien aan thema’s als de beleving van de geloften, religieus leven in relatie tot secularisatie en gemeenschapsleven in kleiner wordende gemeenschappen.

Een andere groep ging in gesprek rond de vraag: “Waar ga jij voor?” Daaruit werd gemeld dat we als religieuzen proberen de aarde wat dichterbij de hemel te brengen en omgekeerd. Gebed is daarin belangrijk. Tegelijk geldt dat we weliswaar uit de wereld zijn maar toch ook van deze wereld. Het religieuze leven is niets voor watjes; je moet keuzes durven maken. Dat vraagt verantwoordelijkheidsgevoel. Je blijft zelf verantwoordelijk voor je eigen leven. “Het kloosterleven is een vierentwintiguurs-economie t.b.v. God”, een continu non-profit-bedrijf.

De derde groep boog zich n.a.v. een beeldje dat gemeenschap en verbondenheid uitdrukt, over de vraag wat daarvan precies “het midden” is. Daar werd intens over gesproken, waarbij ook vreemde woorden vielen, zoals: “opgegeten worden”, versterving, kruis. Dat maakt het ook moeilijk om het aan anderen uit te leggen. Daarnaast zoekend kwamen woorden op als “Kom en zie”. En refererend aan de verschijning aan Tomas: “Aan de wonden herken je Hem.” Maar ook: “aan de wonden herkent Hij ons”. Dit bracht deze groep tot de conclusie dat de slogan “ontmoeting in gebrokenheid” de kern van het religieuze leven raakt.

‘Samen hikkellend en stotterend zoeken’, zo omschreef de volgende subgroep haar gesprek. Maar daarin was duidelijk sprake van verdiepende ontmoeting rond de inhouden en symbolen die ’s ochtends al waren ingebracht.

Binnen de geluiden die klonken in de vijfde en laatste groep, valt op hoe steeds als de keerzijden van één medaille de godsverhouding en de verhouding tot de mensen werden genoemd. Onder meer in de tegenover elkaar stelling van de drie “S”-en van het religieuze leven (solidariteit, soberheid en spiritualiteit) en de drie “M”-en van onze maatschappij (meer, mijn en materialisme).

Aan het eind van deze dag werd geconcludeerd dat op deze bijeenkomst vooral gezaaid is, waarbij het van belang is ons te realiseren dat niet ik / wij zelf, maar een Ander de Heer van de oogst is.

Wat betreft de behoefte aan voortzetting van deze reeks ontmoetingsmomenten, werd aangegeven dat die behoefte er zeker is. Wel moet ervoor gewaakt worden dat er geen dubbel doel insluipt: het wringt wanneer (de indruk wordt gewekt dat) er een product uit moet komen.

Het werd ondanks deze weerstand wel als waardevol beleefd dat er een duidelijk programma was met een verzoek tot ‘huiswerk’ ter voorbereiding (de vraag wat betreft het mee te nemen symbool).

Na een woord van dank voor de prettige ontvangst en na een korte slotviering werd de bijeenkomst vervolgens afgesloten.

Pierre Humblet, secretaris

Wetenschappelijke instituten

Augustijns Instituut

In 1989 heeft de Nederlandse Provincie van de Orde der Augustijnen het Augustijns Instituut opgericht. Doel van dit instituut is de belangstelling voor en de bestudering van Augustinus' spiritualiteit in het Nederlands taalgebied te stimuleren. Dat gebeurt door het beheer van een bibliotheek, door publicaties en door studiebijeenkomsten. Tot de doelgroep behoort iedereen die belangstelling heeft voor Augustinus en zijn invloed op de theologie en de filosofie. Het gaat hierbij vooral om leden van religieuze ordes en congregaties die leven volgens de regel van Augustinus, studenten en stafleden van wetenschappelijke instellingen voor theologie, filosofie en letteren, en om leden van kerkelijke kaders.

Augustinus en de Nederlandse augustijnen

De Nederlandse belangstelling voor Augustinus en zijn doorwerking wordt in de 19e eeuw hernieuwd. Sinds 1895 zijn de augustijnen in Nederland in een afzonderlijke provincie georganiseerd. In deze provincie is er van oudsher op de theologische en filosofische opleiding veel belangstelling voor Augustinus

en zijn invloed. De zelfstandige opleidingen van de augustijnen zijn in de jaren zestig van de 20e eeuw opgeheven. Met het Augustijns Instituut is er een nieuw draagvlak ontstaan om de aandacht voor Augustinus in stand te houden. Daar is genoeg reden voor: ook in deze tijd blijkt hij een inspiratiebron voor theologie en pastoraat.

Studie van Augustinus' geschriften heeft in de loop der jaren steeds weer nieuwe betekenissen van zijn denken aan het licht gebracht. Augustinus stelt bijvoorbeeld zeer indringende vragen over God. Zijn bijbeluitleg in preken en schriftcommentaren wekt grote bewondering. En hoe kritisch zijn zijn beschouwingen over bezitsverhoudingen! Hij beijverde zich als zielzorger nogal eens voor het materiële welzijn van de armen in Hippo. De bisschop bemiddelde bij velerlei conflicten. Soms onderhandelde hij met bestuurlijke instanties om gevangenen vrij te krijgen. Dan weer gingen hem de ontmoeting en dialoog met mensen van uiteenlopende christelijke opvattingen aan het hart: hij nam deel aan menige synode en kerkvergadering in Noord-

Afrika en had een groot aandeel in de bestuurlijke vernieuwing binnen de kerk. In zekere zin zette hij zich dus in voor oecumenisch gesprek.

Om de inspirerende werking van Augustinus en zijn geschriften nieuwe ruimte te geven hebben de Nederlandse augustijnen, trouw aan hun eigen traditie, in 1989 besloten tot de oprichting van het Augustijns Instituut; in 2001 werd door hen aan de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht en in 2005 aan de Vrije Universiteit te Amsterdam een bijzondere leerstoel voor augustijnse studies opgericht om ook op academisch niveau tegemoet te komen aan de belangstelling voor Augustinus en zijn invloed. Het Augustijns Instituut bestaat uit de bibliotheek en het studietoelariat.

Bibliotheek

Voor de bestudering van Augustinus' leven, werk en invloed alsmede de geschiedenis van de Orde der Augustijnen beschikt het instituut over een wetenschappelijke boekenverzameling, die qua omvang en samenstelling uniek is in Nederland. De kerncollectie over Augustinus en augustiniana bevat de belangrijke Latijnse tekstuitgaven vanaf ongeveer 1500; een breed aanbod aan vertalingen van Augustinus' werken in het Duits, Engels, Frans, Italiaans, Spaans en Nederlands; de belangrijke tekstcommentaren van algemene en bijzondere studies over het leven en de leer van Augustinus en over de geschiedenis van de augustijnenorde. Verder encyclopedieën, bibliografieën, lexica, vakspecifieke tijdschriften en proefschriften. De randgebieden van de collectie beslaan de filosofie, bijbelwetenschap, patristiek, kerk- en dogmengeschiedenis, de geschiedenis van de spiritualiteit en mystiek.

De leeszaal biedt enkele studieplaatsen, voorzien van aansluiting op het internet. De boekenverzameling bevindt zich voor het grootste deel in het depot en is op aanvraag ter inzage beschikbaar. Voor een meerdaags stu-

dieverblijf kan eventueel na afspraak logies worden geregeld in het gastenverblijf van het klooster Mariënhage, op hetzelfde adres gehuisvest.

Studielsecretariaat

De werkzaamheden op het studietoelariat zijn toevertrouwd aan een studietoelariaris en een vertaler. Beiden worden in hun werk ondersteund door freelance en vrijwillige medewerkers rondom het instituut.

De doelstelling van het instituut wordt deels gerealiseerd door de literaire nalatenschap van Augustinus in de Nederlandse taal toegankelijk te maken. Zijn oeuvre is ongeveer tienmaal zo omvangrijk als alle bijbelboeken bij elkaar en omvat 131 titels. Daaronder een paar korte rijmpjes van enkele regels, maar ook grootse literaire monumenten zoals de Belijdenissen en De stad van God. Ter voorbereiding en organisatie van het vertaalwerk zijn daarom eerst de wetenschappelijk verantwoorde grondteksten en vertalingen geïnteriseerd. In verband met de doelstelling van het instituut komen vooral geschriften ter vertaling in aanmerking waarin sprake is van een creatieve omgang met de bijbel en van geloofs-overdracht; binnen dat kader krijgen de preken van Augustinus bijzondere aandacht.

Bijeenkomsten

Het Augustijns Instituut organiseert jaarlijks een studiedag voor augustijnen en hun geestverwanten; ook vindt er elk jaar een werkdag plaats voor studenten theologie, filosofie en letteren. Het instituut is behulpzaam bij de organisatie van de jaarlijkse bezinningsdag voor religieuzen die leven volgens de regel van Augustinus. En met enige regelmaat biedt het instituut een ontmoetingsdag aan voor alle belangstellenden in de spiritualiteit van Augustinus. Voorts verleent het instituut medewerking aan de organisatie en begeleiding van bijeenkomsten rond Augustinus elders in het land.

Augustijns Instituut, Augustijnendreef 15, 5611 CS Eindhoven T: 040 2463014 F: 040 2453562 W: www.augustijnsinstituut.nl E: hansvanreisen@augustijnsinstituut.nl
--

Ik wil naar huis!

Alzheimer is een ziekte, die veelal sluipenderwijs, het leven van talloos veel mensen totaal ontwricht. Iedereen die in de naaste omgeving met deze ziekte te maken heeft zou eigenlijk twee recent verschenen boeken moeten lezen. In het ene vertelt een dochter hoe dit proces verloopt bij haar dementerende vader. En in het andere beschrijft een zoon wat er met zijn dementerende moeder gebeurt. Omdat het om heel verschillende persoonlijkheden gaat - zowel qua ouders, als wat de auteurs betreft - zijn beide boeken niet inwisselbaar. Ze vullen elkaar aan. De kinderen, Stella Braam en Cyrille Offermans, zijn de voorbeeldige kinderen, die elke ouder zich zal wensen. Zij spannen zich tot het uiterste in om enig contact te kunnen blijven ervaren met hun dierbaren.

Stella Braam heeft in haar werk als onderzoeksjournaliste altijd veel steun ondervonden van haar vader René, die haar adviseerde en knipsels en literatuurtips voor haar verzamelde. Nu hij zelf het onderwerp zal zijn van haar nieuwe boek poogt hij haar ook bij deze klus behulpzaam te zijn. Dat valt natuurlijk niet mee. Als René van alles niet meer kan vinden; de weg niet meer weet en ook de briefjes niet meer terugvindt waarmee hij zijn dagorde afdwingt stelt hij zelf de diagnose: Het moet demantie zijn. Op een dag geeft hij zijn dochter een 'zorgboek' over demantie. *'Dan weet je wat je te wachten staat.'* Zijn dochter is verbouwereerd. Vind je het erg? René: Welnee, het is gewoon demantie. Dit moet ik blijkbaar meemaken. Ik ben een pragmatische man en heb geleerd met de stroom mee te gaan.' Deze man is zelf psycholoog en het meegaan met de stroom ligt niet in zijn aard. De hele dag is hij bezig controle te houden; zich aan te kleden, zijn papieren te ordenen, zich afspraken te herinneren. 'Wat nog maar kortgeleden in een handomdraai te bedienen was, is nu een onbegrijpelijke brij van cijfers, codes en knoppen.'

Er wordt een verzorgingshuis gevonden in Maastricht en dochter Stella en haar partner vestigen zich in de buurt om goed voor René te kunnen zorgen. René heeft geen idee waar hij zich bevindt. Aanvankelijk ziet hij het als een hotel waar hij de rekening nooit van kan betalen, later denkt hij dat hij door een sekte wordt vastgehouden. Met het voortschrijden van zijn ziekte groeit bij René de achterdocht. Er worden dingen voor hem achtergehouden. Zo voelt hij het. Als zijn dochter hem ervan probeert te weerhouden om telkens maar eten in te slaan, leest ze hem voor uit de tekst van de brochure van het tehuis: *'Alle maaltijden worden verzorgd.'* René: *'Dat lijkt me stug. Ik denk dat het propaganda voor die maaltijden is. Ik weet dat je me niet gelooft, maar ik krijg één op de vijf keer geen maaltijd.'* Geleidelijk wordt hij agressief. Zowel personeel als bewoners raken bang van hem. René wordt als een lastpost beschouwd, waar eigenlijk geen plek voor is. Na een paar ernstige incidenten moet hij naar een inrichting met een gesloten karakter.

Ook bij de moeder van Cyrille Offermans groeit het wantrouwen gaandeweg het dementieringsproces. Het kan haast niet anders of in het hoofd van een dementerende vindt een permanente jacht plaats naar houvast. Niet alleen omdat het geheugen haar of hem in de steek laat, ook omdat de coördinatie met de zintuigen slecht verloopt. Men is niet zozeer koortsachtig op zoek naar de verloren tijd als wel naar de verloren continuïteit.

Hoewel elke dementerende een geval apart is, delen ze volgens Offermans één verlangen: ze willen naar huis, allemaal. Dat zeggen ze niet alleen om de haverklap, vaak lopen ze ook eindeloos door de gangen van het tehuis, rusteloos en dwangmatig, op zoek naar een uitgang, een taxi, een station, een bekende. Zelfs als ze geen enkele reële voorstelling meer hebben van dat thuis, willen ze ernaar toe. Maar wat is 'thuis' voor een dementerende?

Dat is lastig te bepalen en we zijn geneigd van een te eenvoudige voorstelling van 'thuis' uit te gaan, waarin we de visuele aspecten ervan overschatten.

Het thuisgevoel is in werkelijkheid veel complexer. Ook allerlei onbewust waargenomen geuren en geluiden behoren ertoe, sporen van mensen en dieren, ingesleten bewegingspatronen, afstanden, proporties, temperaturen, kortom: alles wat we met het woord sfeer plegen aan te duiden. Auditieve herkenning lijkt in het algemeen essentiëler dan visuele, en dat is ook verklaarbaar. Het gehoor is 'archaischer', passiever, onbewuster dan het gezichtsvermogen, in psychogenetisch opzicht daarom ook belangrijker. Al in een vroeg prenataal stadium van het menskind is het volop actief; het eerste thuisgevoel wordt bepaald door de specifieke geluiden - van de stem, het hart en de ingewanden - van de moeder. En Offermans concludeert voorzichtig dat het thuisgevoel van een demente primair schuilt in een niet-plaatsgebonden akoestische ruimte. Bekende geluiden versterken de onzichtbare 'wanden' van die ruimte, vreemde geluiden verzwakken die. Daarom is bezoek zo belangrijk. Vertrouwde stemmen creëren akoestische eilanden van rustige intimiteit in de woest kolkende kakofonie van onbegrijpelijke geluiden die het demente universum normaal bestoken.

Dit essay is niet de zoveelste klacht over de treurige situatie in de verpleeghuizen. De schrijver probeert de schijnbaar betekenisloos geworden uitingen van zijn moeder als zinvol en menselijk te duiden. Het resultaat is een ontroerend portret dat beklijft. Tussen de bedrijven door legt hij ook de vinger op de zere plek in de zorg. Beleidsmakers menen ten onrechte dat de zorg zal verbeteren wanneer er nog meer rapporten geproduceerd worden en er maar efficiënter gewerkt wordt. Offermans stelt daarentegen: *Efficient kunnen werken is belangrijk, maar dementerenden ervaren de nadelen van die opgevoerde efficiency. Zij kunnen niet anders dan zich dubbel vernederd voelen (-) door de jachtige bewegingen en de onverschillige blikken waarmee ze door het geprofessionaliseerde personeel onder handen wordt genomen. Als het er nog ooit een beetje draaglijk wil worden, in onze tehuizen, moet het er niet professioneler maar amateuristischer aan toe gaan. Een beetje zoals het vroeger was, met vanzelfsprekend verantwoordelijkheidsgevoel, betrokkenheid, improvisatietalent en fantasie. Er is dus heel veel meer geld, want personeel, nodig voor de tehuizen. Maar geld alleen is niet voldoende. Men zou zich ook eens kunnen verdiepen in de zorgen en de angsten, de behoeften en de verlangens van de bewoners.*

Stella Braam. *'Ik heb Alzheimer'. Het verhaal van mijn vader.* ISBN: 90 388 0338 9

Prijs: € 17.50 Uitgeverij Nijgh & Van Ditmar.

Cyrille Offermans. *Waarom ik moet liegen tegen mijn demente moeder.*

Prijs Euro 8.90 Uitgeverij Cossee ISBN 90-5936-113-X

Pater Eustachius van Lieshout

De paters van de Heilige Harten staan de laatste tijd volop in de belangstelling. De zalige Pater Damiaan, de melaatsenapostel uit Vlaanderen, werd vorig jaar door de Vlaamse televisiekijkers verkozen als [de Grootste Belg](#) in de geschiedenis. Vorige maand werd in Olland bij St. Oedenrode een Damiaancentrum geopend (zie www.damiaancentrum.nl).

Huub of Bert van Lieshout (1890-1943), was een Brabantse boerenzoon die priester werd in

de Congregatie van de Heilige Harten, enkele jaren pastoraal actief in Nederland en vanaf 1925 tot zijn dood als missionaris in Brazilië. Huub van Lieshout werd geboren te Aarle-Rixtel in een katholiek gezin met elf kinderen, die zeer godsdienstig werden grootgebracht. Drie van de meisjes werden kloosterzuster, en Huub wilde al vroeg missionaris worden, net als zijn grote voorbeeld Damiaan de Veuster, de apostel van de lepralijders van het Hawaïaanse eiland Molokai. Daarom ook wilde hij

lid worden van diens Congregatie van de Heilige Harten. Hij maakte zijn gymnasiumstudie als leerling van de Latijnse School in Gemert (1903-1905), en vervolgens op de Damianusstichting van de Paters van de Heilige Harten in Grave (1905-1913). Na zijn priesterwijding in 1919 was Eustachius, zoals zijn klooster-naam luidde, enkele jaren werkzaam in Nederland. In de jaren twintig van de vorige eeuw zocht de Nederlandse afdeling van de congregatie een nieuw arbeidsterrein in Latijns Amerika. Pater Eustachius van Lieshout werd naar Brazilië gezonden.

Daar werkte hij van 1925 tot aan zijn vroegtijdige dood in 1943. Dankzij zijn gedrevenheid en zijn grote geloof kreeg hij daar weldra de reputatie van een wonderdoener. Talloos veel zieken kwamen tot hem in de hoop op genezing. Op velen hadden zijn zegen en gebed een helend effect. Deze biografie door zijn confrater pater Rademaker is een eerlijke weergave van de levensloop en de werken van pater Eustachius. Het is gelukkig geen hagiografie geworden (hetgeen in zulke gevallen ook wel voorkomt) en dat maakt het als getuigenis des te geloofwaardiger.

Cor Rademaker ss.cc. *Pater Eustachius van Lieshout. Om mensen bewogen.* Met een epiloog van Rogier van Rossum ssc. Te bestellen bij: Paters van de Heilige Harten, Seminarieweg 26, 4854 PB Bavel T: 0161-431851, Fax 0161-432614, E-mail hhharten@planet.nl Prijs 10 euro, exclusief verzendkosten.

Vijftig jaar bij de Papoea's

Pater Tom Tetteroo was van 1937 tot 1992 missionaris bij de Papoea's in Nieuw-Guinea. Hij maakte daar de Japanse bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog mee en was getuige van het dekolonisatieproces na de oorlog. Onlangs verschenen zijn memoires onder de titel *Dagboek op toiletpapier*.

Tom Tetteroo ofm kwam als 25-jarige aan in Nieuw-Guinea en hield van het begin af aan een dagboek bij, in schriftjes, kladblaadjes en tijdens de oorlog, vanwege schaarste, zelfs op toiletpapier. Er ontwikkelde zich een hechte band met de Papoea's. Zo leerde hij vijf Papoea-talen spreken.

Enkele citaten uit het boek:

'Ik ging direct naast hen zitten en bleef maar praten, om aan te geven dat ik met goede

bedoelingen kwam, want iemand die op de grond zit, is weerloos. Ik gaf hen ieder een spiegeltje. Zij hadden nooit een gekleed persoon gezien. Het lukte mij om vriendschap te sluiten'.

'Die twee gingen daarna de andere mannen roepen. Vrouwen en kinderen kwamen pas later te voorschijn. Ik kon verblijven in het huis van een van de 'notabelen'. Na een paar dagen gaf hij mij de schedel van zijn vader - als ik hem goed begrepen heb - om te gebruiken als hoofdkussen. Men gaf mij te eten. Ik voelde mij daar geaccepteerd.'

Tom Tetteroo woont in een kloosterverzorgingshuis in Warmond.

Tom Tetteroo ofm. *Dagboek op toiletpapier. Een leven bij de Papoea's.* Uitgeverij Aspekt BV ISBN 9059111540 Prijs €24.95

Nederlandse missionarissen in de schijnwerpers

Tijdens de Week voor de Nederlandse Missionaris (27 mei t/m 5 juni) was er aandacht voor de vele honderden Nederlandse missio-

narissen en missionaire werkers in arme landen. Zoals gebruikelijk verscheen er een uitgave in de serie Mensen met een missie. Dit

keer een portret van Frans Baartmans, die zich inzet voor de allerarmsten in een krottenwijk in Varanasi, India. 'Hij keek naar de bewoners van de krottenwijk Nagwa om in een tijd dat niemand anders dat deed. Niet om hen te bekeren tot het christendom. Hij deed

het slechts voor hen. En met hen. Onvoorwaardelijk en zonder er iets voor terug te verlangen.' (Uit: *Perfecte chaos; Ontmoetingen aan de Ganges*. Uitg. Week Nederlandse Missionaris, 2006)

Dit boekje is te bestellen bij CMC Mensen met een Missie, de katholieke missionaire ontwikkelingsorganisatie. Postbus 16442, 2500 BK Den Haag, tel. (070) 3136700, cmc@cmc.nu, www.cmc.nu

Onderlinge solidariteit

Ontwikkelingen bij KOS

Stef van der Grinten s.j. was provinciaal van de orde der Jezuïeten van 1989 tot 1995. Daarna werd hij gevraagd als lid van de KOS, waarvan hij inmiddels voorzitter is. Aanleiding voor een gesprek met hem zijn de ontwikkelingen in de werkzaamheden van deze Commissie.

P. van der Grinten: *In het werk van de commissie is natuurlijk niet alleen sprake van veranderingen, maar ook van continuïteit. Onveranderlijk is het gegeven dat de commissie een gedelegeerde bevoegdheid heeft, die zij ontleent aan de bestaande religieuze instituten. Daarom gebeurt al het commissiewerk binnen de kaders, die daarvoor zijn afgesproken. De KOS neemt beslissingen in naam van de besturen van religieuze instituten, maar de besturen hebben steeds het laatste woord en kunnen altijd nog bij een concrete aanvraag om financiële ondersteuning te kennen geven, dat zij hun geld liever aan een ander project besteden. Ook blijkt de laatste jaren, dat verhoudingsgewijs het aantal verzoeken uit communautairen van het contemplatieve leven groter is vergeleken met die uit de wereld van de actieve religieuzen.*

Nieuwe bewegingen

Nieuw te overdenken vragen voor de commissie ontstaan als gevolg van geleidelijke wijzigingen in de religieuze kaart van Nederland. Dat geldt o.a. de kwestie van de reikwijdte van de onderlinge solidariteit. Strekt deze zich ook uit tot de zgn. Nieuwe Bewegingen? Voor een antwoord daarop onderzoekt de commissie om te beginnen of er een band is met bestaande religieuze instituten of met 'n bekende stro-

ming van spiritualiteit. Sommige nieuwe bewegingen kunnen duidelijk aangeven bij welke religieuze inspiratie ze thuishoren. Dat kan liggen aan de beoogde activiteiten, welke in de lijn daarvan liggen of met het communautaire bestaan van 'n groep op die plek. Vervolgens besteedt de commissie ook aandacht aan de vooruitzichten naar de toekomst. Een beweging moet op de gewenste plek toch uitzicht hebben op voortbestaan van minstens 10 jaar.

Om een paar voorbeelden te noemen. Zoals bekend gaan de Benedictijnen van de Paulusabdij te Oosterhout binnenkort naar het kloosterverzorgingshuis in Teteringen. Natuurlijk was er een sterk verlangen om die 'heilige' plek te behouden voor een groep religieus bewogen mensen. De plaatselijke bisschop mgr. Muskens heeft aan deze kwestie aandacht besteed en heeft in samenspraak met de abt uiteindelijk contacten gelegd met de beweging Chemin Neuf. Op verschillende plaatsen in Frankrijk en Europa hebben zij de afgelopen 30 jaar vestigingen geopend. Zoals meer van die bewegingen omvat Chemin Neuf groepen leken al dan niet met hun gezinnen, personen die leven met religieuze geloften, en een aantal priesters. Aan de KOS werd de vraag gesteld of men behulpzaam kan zijn bij de overgang. Want het zal duidelijk zijn dat

het gebouw van de abdij niet zomaar geschikt is voor de nieuwe vorm van bewoning die deze verandering met zich meebrengt. Voorlopig is in samenspraak met de Benedictijnen een vorm van beschikbaarstelling gevonden waaraan de KOS, zo men dat wenst, een beperkte ondersteuning zou kunnen geven. Momenteel lopen er vier personen van deze beweging zich warm in de ruimtes van de abdij.

De stichting Spes Carmeli, opgericht in 1995, uitgegaan van de Lekenorde van de Teresiaanse Karmel hoort kerkrechtelijk thuis onder de orde van de ongeschoeide karmelieten (OCD). Deze beweging heeft in de voorbije periode een gezonde groei doorgemaakt en is inmiddels een huurovereenkomst voor een klein pand in Leusden aangegaan. De KOS heeft op verzoek van de stichting een bedrag bij de donoren opgevraagd als bijdrage voor de huurkosten. De stichting wordt hierdoor in de gelegenheid gesteld de financiële haalbaarheid van de aankoop van dit pand te onderzoeken.

Ook over de vraag naar solidariteit met nieuwe vestigingen van religieuzen, die vanuit Europa of van daarbuiten naar Nederland worden uitgenodigd of zich komen vestigen, denkt de KOS vanzelfsprekend na. In dergelijke gevallen adviseren wij in ieder geval aan deze instituten om lid te worden van de KNR, en om actief contacten te zoeken en te onderhouden met religieuze instituten die een vestiging hebben in de buurt. De Dienaressen van de Heer en de Maagd van Matara hebben in Brunssum een onderkomen gevonden in het klooster waar voorheen de zusters Benedictinessen van de Gekruisigde Jezus verbleven.

Dit instituut maakt deel uit van de Religieuze familie van "Het Mensgeworden Woord". Het Generaalat bevindt zich in Italië.

Het Instituut werd in 1988 in Argentinië gesticht. Hun charisma is de evangelisatie van de cultuur. Overeenkomstig dit charisma wijden de leden zich in het bijzonder aan de verkondiging van het Woord van God in al zijn mogelijke vormen. Men is actief in het pastoraalwerk in ziekenhuizen, gezinsvervangende tehuizen voor wezen, straatkinderen en

gehandicapten. Op dit moment telt het instituut 224 zusters met eeuwige geloften, 253 zusters met tijdelijke geloften, 105 novicen en postulanten en 121 aspiranten.

Zij vormen ruim 80 gemeenschappen verspreid over de hele wereld. In Nederland is sinds september 2004 een gemeenschap gevestigd in het voormalige klooster van de Benedictinessen van de Gekruisigde Jezus in Brunssum.

Tijdens de laatstgehouden Algemene Vergadering van de KNR zijn de zusters tot het lidmaatschap toegelaten. Zij onderschrijven van harte de statuten en mission statement van de KNR.

In Brunssum bestaat de communiteit uit vijf zusters die snel Nederlands leren en zich o.a. richten op de begeleiding van jongeren. Ook helpen zij in verschillende parochies en bezoeken zij ouderen en zieken. Het klooster staat open voor bezinningsweekenden en binnenkort zullen er korte meerdaagse retraites gehouden worden.

De zusters leven zeer bescheiden en hun levensonderhoud ontvangen zij voornamelijk in natura. De bakker laat onverkocht brood bezorgen en vele mensen die het klooster bezoeken, brengen iets eetbaars mee. Het bisdom heeft een aantal bouwkundige aanpassingen gefinancierd en betaalt de energiekosten. Voor alle activiteiten is mobiliteit nodig en daarom is er dringend behoefte aan een busje. Daartoe is een goed tweede hands minibusje voor een alleszins redelijke prijs van € 17.000,- in beeld gekomen. Er is € 10.000,- bij elkaar gespaard en de KOS wordt verzocht de resterende € 7.000,- ter beschikking te willen stellen.

Naast dit verzoek is de KOS ook aandacht gevraagd voor een éénmalige tegemoetkoming in de ziektekostenverzekeringen, waarbij het gaat om een donatie ter hoogte van de nominale premie en aanvullende verzekering voor vijf zusters. Zij zijn nu allen individueel bij CZ particulier verzekerd, maar komen zeker in aanmerking voor de nieuwe zorgverzekering. Het betreft een verzoek om financiële steun voor de zusters Birginitessen in Weert. In het strenge slotklooster midden in de stad Weert

woonden nog vier zusters. En die wonen er nog. Ten einde de gemeenschap te vitaliseren was het Generaalat in Rome bereid vijf zusters naar Weert te laten komen. Zij behoren tot de actieve tak van de Birginitessen. Het totale klooster was heel dringend toe aan een eenvoudige maar degelijke opknapping. Het totaal te financieren bedrag is bijeengebracht door een grote eigen bijdrage van het klooster in Weert, het generaalat in Rome, het SkaN-fonds, enkele plaatselijke bedrijven, en de KOS. De Abdij Maria Hart in Weert heeft in april vijf nieuwe bewoonsters verwelkomd. De jonge zusters uit Rome variëren in leeftijd van 26 tot 40 jaar en komen oorspronkelijk uit Polen, India en Mexico. Naast het koorgebed in de eigen kapel van het klooster zorgen zij samen met de anderen voor de gemeenschap en het leven in huis. Nederlands leren is natuurlijk een eerste vereiste. Daarna willen zij bezien waarmee zij de mensen in de omgeving van Weert van dienst kunnen zijn. Zij stellen zich in dat opzicht zeer open op. In ieder geval is er gezorgd voor de mogelijke ontvangst van een aantal gasten. De deuren van dit historische klooster zullen opengezet worden voor belangstellenden en gezelschappen van buiten.

Spiritualiteit van het religieuze leven

De KOS is ook om advies gevraagd inzake een project van het Titus Brandsma Instituut (TBI) in Nijmegen. Het project heeft betrekking op een tweejarige opleiding in de Spiritualiteit van het religieuze leven. Binnen het TBI maakt deze opleiding deel uit van de School voor spiritualiteit. Uit de ervaringen van de KOS in de afgelopen jaren is duidelijk gebleken dat ondersteuning en vorming op dit geestelijk vlak van essentiële betekenis is. Niet alleen voor de betreffende contemplatieve gemeenschappen, maar ook ten aanzien van de toekomst en betekenis van het religieuze leven voor de katholieke kerk en samenleving in Nederland.

De KOS acht het tot stand komen van een dergelijke opleiding van zo groot belang, dat zij van mening is dat voor dit project eigenlijk de gezamenlijke solidariteit van alle met de KOS en de KNR verbonden instituten wenselijk is.

Daarmee krijgt deze vormingsweg ook een tekenwaarde in het perspectief van de toekomst. Nu in onze samenleving religieuze gemeenschappen steeds minder een vanzelfsprekend fenomeen zijn, zal iedere religieuze gemeenschap in eigen kring mensen nodig hebben met deskundigheid aangaande vorming en groei in deze bijzondere vorm van gelovig leven. Samenvattend kan men de actuele situatie aldus weergeven: het leven als individuele religieus en als religieuze gemeenschap zal dag aan dag uitgevonden en opnieuw beleefd moeten worden. De KOS heeft daarom voorgesteld om deze opleiding gedurende een aantal jaren mogelijk te maken en de financiële lasten daarvan naar rato onder alle (donerende) instituten, die lid zijn van de KNR, te verdelen. Dit voorstel past uitstekend binnen de contouren van het nieuwe concept-beleidsplan van de KNR.

Omdat het toekomstperspectief van de aanvragende instituten zo wezenlijk is voor de commissie heeft de KOS in 2002 een reeks gesprekken geïnitieerd. Er hebben tot dusverre vier gesprekken plaats gevonden, waarbij abten, abtissen, priors, priorinnen en novice-meesters tijdens zogeheten bezinningsdagen met de commissie over aanwas van gedachten te wisselen. Immers: bij de beoordeling en besluitvorming spelen naast de financiële situatie van een religieus instituut ook de demografische gegevens een rol. Uit deze gegevens komt onder andere de levensvatbaarheid van het religieuze instituut naar voren en deze worden in de beoordeling meegewogen. Maar de leeftijdsopbouw van de gemeenschap en de demografische ontwikkelingen zijn op zich geen doorslaggevende indicatoren voor de vraag of zich nieuw religieus leven kan ontvouwen. Contemplatieven zijn heel erg gewend om hun leven goeddeels binnen de abdij door te brengen. In Zundert bijvoorbeeld treed je in op je 25e en dan blijf je daar de rest van je leven. Maar dat je in principe voor de rest van je leven op die ene plek blijft zegt nog niets over de aard en omvang van de onderlinge contacten. Hoe is de couleur locale? Hoe werken wij nu aan mogelijkheden voor roeping? Wat laat je eigenlijk aan jonge mensen zien? Laat je zien hoe het was? Of toon je

openheid en krijgt de Geest echt de kans om zich dagelijks te vernieuwen? Dat zijn weliswaar lastige vragen, maar ze zijn toch

alleszins het overwegen waard. Vandaar het initiatief van de KOS om een jaarlijkse bijeenkomst rond deze kwesties te organiseren.

WvdV

Religieus leven

Ons huis

Ongeveer twintig jaar geleden ontstond Ons Huis. Zr Clary Braun, zuster van de Sociëteit van JMJ werd uitgenodigd om een teken te stellen dat God de moeite waard is. Dit in gebed ontvangen woord raakte haar diep en groeide uit tot een verlangen om een huis te beginnen voor gastvrijheid, gebed en gesprek. Een dergelijk huis, geschoeid op oecumenische leest, ging in Barendrecht van start. Sinds het najaar van 1999 staat dit huis in Culemborg, de bakermat van de zusters van J.M.J. Een team van zes vrouwen draagt dit project vanuit de Ignatiaanse spiritualiteit. Er zijn zes gastenkamers, waar mensen voor kortere tijd logeren, deel kunnen nemen aan de gebedstijden en met een vaste begeleidster in gesprek gaan. Het kleinschalige karakter komt de sfeer in huis ten goede. Wekelijks is er een gebedsavond en door het jaar heen zijn er diverse mogelijkheden voor bezinning en retraites.

Ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan verscheen een kostbaar en klein boekje, waarin gasten aan het woord komen om te vertellen hoe zij 'Ons huis' hebben ervaren:

Een veilig en geborgen plekje

*Een veilig en een geborgen plekje
Waar ik de stilte en de rust mag vinden
De liefde en het samenzijn.
Samen met de ander, een luisterend oor naar elkaar.
Samen mediteren, koffie en thee drinken, en eten met elkaar.
De liefdevolle gesprekken met z'n tweeën
En het belangrijkste:*

'Dat ik er mag zijn op deze aarde'.

Wat roept 'Ons Huis' bij je op?

*Een ragfijn netwerk
van wederkerigheid in
verbondenheid,
met De Ander en anderen,
uitlopend in dankbaarheid van
Vader-Moeder-God en
Mensenkinderen.*

Liefde met een hoofdletter

*Liefde met een hoofdletter,
warmte, vrede, rust én gezelligheid,
dat roept Ons Huis bij mij op.*

Hoop op LEVEN na een verslaving

Bram Jansen verbleef als vrijwilliger in drie verschillende afkickgemeenschappen in Duitsland, Italië en Nederland. Nieuwsgierig geworden door contacten met daklozen en verslaafden in de dagopvang vroeg hij zich af welke hulp een verslaafde nodig heeft om de omslag naar een nieuw leven met succes te kunnen maken. Onderstaand een samenvatting van zijn bevindingen.

Verslaving: de ziel is verdwaald.

Het was Bram Jansen al langer duidelijk dat verslaving niet alleen een ziekte van het lichaam en van de geest is, maar ook een verdwaald zijn van de ziel. Verslaving heeft met het hele leven te maken, het is een existentieel vraagstuk. Achter de lichamelijke en geestelijke klachten gaat een spiritueel verlangen schuil. De bron van herstel zit daarom in de ziel, in het spirituele leven van een mens. Bij zijn geboorte krijgt een mens allerlei aardse behoeften mee, die zitten in zijn natuur. Maar ook zijn in wezen goddelijke aard krijgt hij bij zijn geboorte mee. Wie niet aandachtig en eerlijk leert omgaan met zijn aardse behoeften en bovendien geen positieve stimulansen ondervindt om zijn goddelijke natuur te leren kennen krijgt een probleem. Hij raakt het contact met het onbegrijpelijke mysterie dat het leven is kwijt, en wordt doof voor de innerlijke stem die weet van goed en kwaad.

Bram Jansen: *Ik ben er inmiddels van overtuigd geraakt dat er onder de verstikkende deken van de verslaving prachtige, zeer capabele mensen verscholen kunnen zitten. Zo gezien is het niet meer zo verwonderlijk dat iemand met een lang drugs- en crimineel verleden spontaan tegen me zei: "eigenlijk ben ik een heel goed mens hoor; dat zou je misschien niet meteen zeggen, maar het is wel zo". Ik kon die uitspraak van harte bevestigen, want ik beschouwde het als een eerlijke waarneming van zijn wezenlijke natuur.*

Afkicken is een spirituele zoektocht

De tegenpool van het ellendige verhaal van de verslaving is de wetenschap dat mensen die zo diep zijn gevallen een prachtige kans hebben om hun existentiële verlangens, hun goddelijke natuur alsnog (of weer) te ontdekken. Dat is de paradox van het menselijke leven ten voeten uit. Zo zit een mens in elkaar: leven 'in duisternis' betekent dat er ergens 'licht' moet zijn, en dat kan ieder mens te weten komen, ook degene die zelf zijn leven op een gegeven moment als totaal waardeloos is gaan ervaren. In die zin heeft de mens inderdaad een vrije wil en zijn verslaafden in zekere zin 'God-zoekers pur sang'⁵. Natuurlijk is vaak wel hulp van buitenaf nodig om een begin te kunnen maken.

Het wonen en werken in een leefgemeenschap blijkt ook voor de spirituele benadering van afkicken een uitstekende aanpak te zijn. Dagritme, weekritme, leefregels en gewoonten vertegenwoordigen een aantal 'uitgangspunten' die kenmerkend zijn voor alle afkickgemeenschappen, zoals orde en discipline, intensief samen leven, veel praten over de waarheid van je leven en hard werken. Daarnaast waren in alle bezochte gemeenschappen ook nog andere wezenlijke elementen aanwezig: vertrouwen in de bewoners, veiligheid, aandacht voor de hele mens, verantwoordelijkheid dragen. En er was meestal ook – veel - aandacht voor rituelen en gebeden, sport en spel, feestdagen en bijzondere gebeurtenissen.

Het moge duidelijk zijn dat werken in een afkickgemeenschap bijzondere eisen stelt aan de mensen die als begeleider, groepsleider, werkleider e.d. optreden. Bij hen is net als bij de bewoners hun hele

⁵ Een uitspraak van ervaringsdeskundige Christina Grof, in haar boek 'Dorst naar heelheid'

persoon in het geding, en niet alleen hun professioneel handelen⁶. Daarom kiest men er bij sommige gemeenschappen bewust voor dat een aantal medewerkers in de gemeenschap woont. Zij nemen als het ware de rol van 'ouders van een groot gezin' op zich. Bij deze mensen is medewerker-zijn niet zozeer een baan, maar in de eerste plaats een roeping, een levensvervulling. Sommigen combineren zelfs een betaalde baan elders met wonen in de gemeenschap, 's avonds, 's nachts en in het weekend⁷.

Spirituele bronnen: de woestijnvaders en Benedictus

Gezien de spirituele dimensie van verslaving en afkicken heeft Bram Jansen gezocht naar bronnen van inspiratie. Hij heeft er een paar ontdekt.

- *de wijsheid van de woestijnvaders* uit de eerste eeuwen van het christendom, bijvoorbeeld abt Poimen, Antonius en Evagrius Ponticus⁸
- *het levensverhaal en de Regel van Benedictus*, de stichter van de orde van de Benedictijnen, in de 6^e eeuw. Benedictus' 'Regel' bevat veel stof die bij de spirituele omkering van een mens aan de orde is.

Achter de weg die Benedictus wijst zit - explicieter dan bij de woestijnvaders - de onvoorstelbaar genadevolle wetenschap dat Jezus heeft getoond hoe het Goddelijk Leven in een mens totaal aanwezig kan zijn. Het betekent een omkering, een tweede geboorte - maar nu in de geest - die eenmalig, onomkeerbaar en levengevend is. De paradoxale waarheid daarvan is bovendien dat hoe dieper een mens er van overtuigd is dat er een omkering in hem gaande is, des te sterker is zijn verlangen om alles te doen om die omkering volledig zijn beslag te laten krijgen.

Tot slot

Geestelijke begeleiding op basis van belangeloze liefdevolle aandacht kan een verslaafde helpen om vertrouwen te ontwikkelen in wat de Allerhoogste met zijn leven voor heeft.

Bram Jansen

Agenda

- AV-vergadering 15 juni 2006
- DB-vergadering 05 juli 2006
- DB-vergadering 06 september 2006
- Bijeenkomst Kleine Congregaties 07 september 2006
- Platformbijeenkomst Commissie Roepen 11 oktober 2006
- DB-vergadering 18 oktober 2006
- Kleurrijk Religieus Leven 19 oktober 2006
- Studiedag monialen 25 oktober 2006 (inleiding door Sanny Bruijns O.Carm.)
- Studiemiddag over armoede 31 oktober 2006
- AV-vergadering 09 november 2006
- DB-vergadering 6 december 2006

⁶ In alle drie de gemeenschappen wonen of werken daarom medewerkers die zelf een verslavingsverleden hebben en die daardoor uit ervaring weten wat het vraagt om je leven echt om te keren

⁷ Het is als het ware de meest extreme variant van de zogenaamde 'presentie-theorie' van Andries Baart die de laatste tijd in Nederland veel erkenning vindt bij hulpverleners, pastorale werkers, e.d. Zij gaan doelbewust 'als een goede vriend' naast de hulpvrager staan, als mens naast de mens, met als voornaamste doel: er onvoorwaardelijk voor hen zijn ongeacht de problemen en de omstandigheden. Zie www.presentie.nl

⁸ Zie bijvoorbeeld: Anselm Grün, 'Spiritualiteit van beneden'

Nationale Vredesdag voor Religieuzen 9 september 2006

Ook dit jaar verhalen wij van gerechtigheid en vrede op onze Nationale Vredesdag Religieuzen in het Ds. Piersoncollege te Den Bosch op zaterdag 9 september 2006. De begeleiding is in handen van Prof. dr. Lieve Troch, die ook de inleiding op onze vredesdagen in 2002 en 2004 verzorgde. Dit jaar staat deze dag onder het hoopvolle motto:

“Een andere wereld is mogelijk: hier wordt een stad gebouwd”

Lieve neemt de werkelijkheid van onze werldsamenleving als uitgangspunt. Er zal deze dag veel ruimte zijn om met Lieve in gesprek te gaan en voor de aanstekelijke onderlinge ontmoetingen.

Geef je op **vóór 1 augustus 2006**. Stuur de Commissie Vredesvraagstukken een kaart met “*Ja, ik kom op zaterdag 9 september*” (Adres: Postbus 111, 5201 AC ‘s-Hertogenbosch) .

Vermeld je naam, adres en congregatie. Wie zich opgeeft, ontvangt eind augustus een programma met reisinformatie. Voor deelname vragen we een bedrag van € 7,-. Maar niemand mag hierom wegblijven.

Opmerkelijk

Moed is niet de afwezigheid van angst maar het besluit dat er iets belangrijker is dan angst.
Ambrose Redmoon

Als het waar is dat het beschavingspeil van een land kan worden afgelezen aan de manier waarop het met de zwakste, onaanzienlijkste, onproductiefste levens omgaat, volstaat één blik in een verpleeghuis om te weten hoe belabberd het er met ons voor staat, één blik in de agenda van mevrouw Ross om te weten dat het voorlopig niet beter wordt.

Cyrille Offermans in NRC-H

Colofon

Het KNR-bulletin (ISSN: 1569-9447) is een uitgave van de afdeling communicatie van de KNR en verschijnt per vijf maal per jaar. Met het bulletin willen de medewerkers van het bureau aan het Emmaplein in 's-Hertogenbosch de besturen van de religieuze instituten in Nederland informeren over zaken die hen, en daarmee ‘hun achterban’ bezighouden. Aan ieder bestuur van de bij de KNR aangesloten religieuze instituten en aan de redacties van congregatiebladen wordt één exemplaar verstrekt. Daarnaast ontvangen leden van werkgroepen en commissies een exemplaar.

Indien gewenst mogen artikelen overgenomen worden in orde- en congregatiebladen van de aangesloten religieuze instituten.

Aanspreekpunten KNR-afdeling communicatie Jeanette Janssen, Truus Kuster, Miranda Roijers & Will van de Ven, Postbus 111, 5201 AC 's-Hertogenbosch,
T: 073 - 6921316, F. 073 - 6921322, E: communicatie@knr.nl